

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

HAASTEENA MONIKULTTUURINEN PEREHDYTYS

Case: Lahden ammattikorkeakoulu

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun ala
Matkailun koulutusohjelma
Liikuntamatkailu
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Mandy van Oosten

Lahden ammattikorkeakoulu
Matkailun koulutusohjelma

VAN OOSTEN, MANDY:

Haasteena monikulttuurinen perehdytys
Case: Lahden ammattikorkeakoulu

Liikuntamatkailun opinnäytetyö,

45 sivua, 4 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mistä hyvä perehdytysviikko koostuu vaihto-opiskelijan näkökulmasta, mitä perehdytys monikulttuurisessa ympäristössä vaatii onnistuakseen sekä hahmotella siihen vaikuttavia elementtejä. Tutkija itse on toiminut kansainvälisenä tutor-opiskelijana kolme lukukautta ja huomannut kokemuksensa kautta, että kevään perehdytysviikon ohjelmaan tulisi tehdä parannuksia. Toimeksiantajana toimi Lahden ammattikorkeakoulun opintojen ohjauksen kehittämistiimi.

Opinnäytetyö koostuu teoria osuudesta ja tutkimuksellisesta osiosta. Teoriaosuus koostuu monikulttuurisuuden ja perehdyttämisen käsitteiden selkeyttämisestä sekä Geert Hofsteden teoriasta kulttuurien eri ulottuvuuksista sekä Milton Bennettin kulttuurisen herkkyyden teoriasta. Tutkimus on suoritettu käyttämällä eläytymismenetelmää, joka on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimukseen vastasi yhteensä 12 Suomessa vaihtonsa suorittanutta opiskelijaa.

Tulosten perusteella onnistuneen perehdyttämisen tärkein edellytys on osaava henkilökunta, varsinkin tutor-opiskelijat ovat tärkeässä asemassa. Haasteita tuovat uusi kulttuuri, kieli sekä koulutusjärjestelmä. Perehdytyksen tulisi olla etukäteen suunniteltu ja hyvin organisoitu sekä aktiviteettien monipuolisia. Tärkeää on varmistaa, että jokaisella vaihto-opiskelijalla on samanlaiset mahdollisuudet ja informaatio jatkaa opintojaan uudessa ympäristössä. Lisäksi on hyvä huomioida, että myös vaihto-opiskelija itse sekä vaihto-opiskelijoiden ryhmä kokonaisuudessaan vaikuttavat ratkaisevasti perehdytyksen onnistumiseen.

Asiasanat: Eläytymismenetelmä, monikulttuurisuus, perehdyttämisen, kulttuurierot, vaihto-opiskelija

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Tourism & Hospitality Management

VAN OOSTEN, MANDY: Familiarization process as a challenge in
a multicultural setting
Case: Lahti University of Applied Sci-
ences

Bachelor's Thesis in Sport Tourism 45 pages, 4 pages of appendices

Autumn 2014

ABSTRACT

The goal of this thesis was to find out what a good introduction week consists of, from the point of an exchange student. This includes looking at what it takes to create an effective orientation in a multicultural environment and which elements can affect its success. The researcher has been international tutor for three semesters and has noticed through her own experience that the orientation week of the spring semester needs to be improved. The client for this thesis is Lahti University of Applied Sciences' development team.

The thesis consists of both theory and research. The theoretical part is defining the concepts of multiculturalism and familiarization. Geert Hofstede's theory of cultural dimension and Milton Bennett's theory of cultural sensitivity were a big part addressing these issues. The research was carried out by using the empathize-method which is qualitative research method. All together 12 exchange students who have studied in Finland replied to the research question.

Based on the results the main requirement for a successful introduction is competent staff, the student tutors have a particularly important role. New culture, language and school system are the biggest challenges faced by the exchange students. The introduction should be planned beforehand, be well organized and the activities versatile. It is vital to make sure that all the exchange students have the same opportunities and information to proceed with their studies in a new environment. In addition it needs to be considered that the exchange student themselves and the group as a whole have a big influence on the success of the introduction.

Key words: Emphatize-method, multiculturalism, orientation, cultural differences, exchange student

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Työn tavoitteet	2
1.2	Toimeksiantaja	3
2	MONIKULTTUURINEN YMPÄRISTÖ	5
2.1	Monikulttuurinen ohjaus	5
2.1.1	Monikulttuurisen ohjauksen haasteet	6
2.2	Perehdyttämisen merkitys	7
2.3	Onnistuneen perehdyttämisen edellytykset	8
2.3.1	Toimiva vuorovaikutus	10
3	KULTTUURINEN HERKKYYS	12
3.1	Kulttuurishokki	14
3.2	Kielen asettamat haasteet	15
3.3	Kulttuurierot	16
4	TOTEUTUS	19
4.1	Laadullinen tutkimus	19
4.2	Eläytymismenetelmä	20
4.2.1	Kehyskertomukset	21
4.2.2	Kehyskertomuksen muodostuminen ja analysointi	21
4.3	Vastausten kerääminen	23
4.4	Kehyskertomuksista ilmenevät teemat	23
5	TULOKSET	25
5.1	Tutor-opiskelijat ja muu henkilökunta	26
5.2	Oma persoona ja muiden oppilaiden vaikutus	27
5.3	Kieli ja kulttuuri	28
5.4	Koulutusjärjestelmä ja koulu	29
5.5	Aktiviteettien laatu ja luonne	30
5.6	Varioinnin aiheuttamat muutokset vastauksissa	31
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
6.1	Perehdytysviikon ohjelman sisältö	33
6.2	Menetelmän luotettavuus	35
6.3	Pohdintaa	37

LÄHTEET

40

LIITTEET

43

1 JOHDANTO

Olen toiminut kansainvälisten opiskelijoiden tutorina yhden lukukauden ja matkailualan kansainvälisyysvastaavana kaksi lukukautta, joten olen ollut mukana vaihto-opiskelijoihin liittyvässä toiminnassa hyvin tiiviisti mukana. Tutorina toimiessani olen huomannut, että keväällä saapuvien vaihto-opiskelijoiden perehdytysviikko on heikommin suunniteltu kuin syksyllä saapuvien, eikä välttämättä motivoi opiskelijoita ja anna positiivista kuvaa vaihtokohteesta niin hyvin kuin voisi. Mielestäni perehdytysviikkojen ohjelmien tulisi olla yhdenmukaiset, sillä tärkeää olisi turvata kaikille opiskelijoille samat mahdollisuudet menestyä opinnoissaan, saada tarvittava informaatio sekä kokea Lahti ja Suomi kotoisana ympäristönä suorittaa opiskelijavaihto. Olen itse aina pyrkinyt suoriutumaan tutoropiskelijan roolista hyvin ja tehnyt parhaani, että vaihto-opiskelijat tuntevat olonsa kotoisaksi ja varmistaa, että heillä on kaikki hyvin ja he tietävät, että apua on saatavilla, jos he tarvitsevat sitä.

Monikulttuurisessa perheessä kasvaneena, jossa vanhemmat tulevat eri kulttuureista kiinnostus monikulttuurisuutta kohtaan on ollut aina suuri, joten aihe tuntui hyvin luontevalta. Kulttuurierot ovat aina kiehtoneet minua ja olen aina ollut hyvin kiinnostunut eri kulttuureista. Olin itse vaihto-opiskelijana Alankomaissa ja osallistuin siellä toteutettavaan perehdytysviikkoon, jonka koin tärkeänä sopeutumisen ja motivaation sekä varsinkin uusien ystävien löytymisen kannalta. Vaihtoni aikana huomasin, että Lahden ammattikorkeakoulun suurena vahvuutena on, että jokaiselle vaihto-opiskelijalle on henkilökohtainen tutor, joka helpottaa sopeutumista ja mahdollistaa tukiverkoston muodostamisen heti saapuessa. Minun vaihtokoulussani koko ryhmällä oli muutama tutoropiskelija, joista kukaan ei kuullut perehdytysviikon jälkeen eikä heihin saanut yhteyttä hyvin.

Alkuvaiheessa saatava perehdytys ja kokemukset uudesta ympäristöstä antavat suunnan sille, miten vaihto-opiskelijan elämä maassa lähtee muovautumaan. Mielenkiintoinen ja toimiva perehdytys antavat paremmat mahdollisuudet mukautua uuteen ympäristöön ja tuovat parhaimmillaan mukanaan positiivisen kokemuksen uudesta kulttuurista ja pehmentää kulttuurishokkia. Eikä tämä päde pelkästään vaihto-opiskelijoille suunnattuun perehdyttämiseen. Ylipäätään kaikki perehdyttäminen antaa suunnan jatkolle, oli sitten kyse työelämästä tai vapaa-

ajasta. Tämän vuoksi haluan opinnäytetyössäni tarkastella, mistä hyvä ohjaaminen ja perehdytys koostuu monikulttuurisessa ympäristössä huomioiden kulttuuriset erot. Lopullisena tavoitteena on luoda uudistettu ohjelma kevään 2015 perehdytysviikolle. Perehdyttävän kokiessa paljon negatiivisuutta ensimmäisten viikkojen aikana voi tämä mahdollisesti antaa negatiivisen suunnan sille, mitä tapahtuu seuraavaksi, oli sitten kyse uudesta työpaikasta tai opiskeluympäristöstä. Tärkeänä osana monikulttuurisessa ympäristössä toimimisessa on se, että erilaisuutta kunnioitetaan ja pyritään ymmärtämään. Kulttuuritaustat ja kulttuuriin vaikuttavat seikat on hyvä pitää mielessä ja tavallaan pitää niitä tietynlaisena ohjenuorana, mutta kuitenkin muistaa, että samasta kulttuurista tulevat henkilöt voivat poiketa toisistaan suurestikin. Haasteeksi tuleekin hahmottaa jokainen perehdyttävä yksilönä sekä myös kulttuurisena olentona sortumatta stereotyyppiseen ajatteluun. Opinnäytetyössäni selvitän myös sitä, mistä kulttuuri muodostuu, monikulttuurisen ympäristön tuomia haasteita sekä ihmisten eroja suhtautua ja mukautua kulttuurieroihin. Vaikka keskitynkin opinnäytetyössäni vaihto-opiskelijoihin, suurin osa elementeistä on sovellettavissa myös muuhun monikulttuuriseen perehdytysympäristöön.

1.1 Työn tavoitteet

Opinnäytetyössäni tavoitteena on hahmottaa, mistä onnistunut perehdyttäminen koostuu vaihto-opiskelijan näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, mitä monikulttuurisuus ja kulttuuri ylipäättään tarkoittaa ja miten huomioida kulttuurierot ohjauksessa. Tarkoituksena on selvittää, miten tutustuttaa opiskelijat uuteen kulttuurin ja toimintatapoihin sekä koulutusjärjestelmään ja luoda positiivinen kuva uudesta ympäristöstä.

Opinnäytetyössäni olen rajannut ulkopuolelle koko tutkintonsa Suomessa suorittavat opiskelijat. Vaihto-opiskelijoilla tarkoitetaan opiskelijoita, jotka viettävät Suomessa yhden tai kaksi lukukautta opiskelijavaihdossa.

Perehdyttäminen on prosessi, jossa tulee kiinnittää huomiota ennen tilanteeseen saapumista annettavaan informaatioon, varsinaiseen perehdytystilanteeseen sekä perehdyttämisen seuraamiseen ja sen vaikutusten arvioimiseen. Opinnäytetyössäni keskityn alkuvaiheessa tapahtuvaan perehdyttämiseen, joka antaa suunnan uudessa ympäristössä selviytymiselle.

Tietoperustan ja eläytymismenetelmällä saadun tiedon perusteella pyrin tekemään parannuksia keväällä toteutettavaan Lahden ammattikorkeakouluun saapuville vaihto-opiskelijoille tarjottavaan perehdytysviikon ohjelmaan. Bennettin teoria kulttuurisen herkkyyden kehittymisen askeleista antaa hyvän näkökulman siihen, että kaikki ihmiset ovat yksilöitä ja samasta kulttuurista tulevat ihmiset selviytyvät ja reagoivat eri lailla monikulttuurisessa ympäristössä. Geert Hofsteden teoria viidestä kulttuurin ulottuvuudesta puolestaan antaa hyvän näkökulman siihen, mitkä eri elementit muodostavat kulttuurin ja millainen vaikutus sillä on kuhunkin kulttuuriin ja siten myös kyseisestä kulttuurista tulevaan persoonaan.

1.2 Toimeksiantaja

Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä toimii Lahden ammattikorkeakoulun opintojen ohjauksen kehittämistiimi. Lahden ammattikorkeakoulu on osa Federation of Universities of Applied Sciences (FUAS) nimistä strategista liittoumaa, johon kuuluvat lisäksi Hämeen ammattikorkeakoulu sekä Laurea Ammattikorkeakoulu. Liittouma vastaa kaikista toimialallaan Helsingin metropolialueella tarjottavista korkeakouluopetus-, tutkimus- ja aluekehityspalveluista. Liittouma luo mahdollisuudet kansainvälisesti kilpailukykyisen ja arvostetun korkeakouluverkoston muodostamiseen. (LAMK 2014 a)

Lahden ammattikorkeakoulu tarjoaa kansainvälisten opiskeluympäristön, sillä koulussa on 300 ulkomaista tutkinto-opiskelijaa ja noin 200 vaihto-opiskelijaa. Englanninkielisiä koulutusohjelmia on yhteensä viisi ja lisäksi kaikilla aloilla on tarjolla englanninkielisiä opintojaksoja. Lahden ammattikorkeakoulu tekee yhteistyötä yli 200 yhteistyökorkeakoulun kanssa, joka osaltaan luo kansainvälisen verkoston ja ilmapiirin. (LAMK 2014 b)

Lahden ammattikorkeakoulu tarjoaa koulutusta monelta eri alalta ja kuuluu Suomen suurimpiin korkeakouluihin. Korkeakoulussa on erilaisia kehittämisspalveluita, jotka toimivat rehtori Outi Kallioisen alaisuudessa. Palveluiden tehtävänä on vastata muun muassa laadusta sekä toiminnanohjauksesta. Koulutuksen osalta korkeakoulu jakaantuu kahteen osaamisalueeseen, jotka ovat hyvinvointi ja liiketalous sekä muotoilu ja tekniikka. Kyseisistä osaamisalueista vastaavat osaamisaluejohtajat. (LAMK 2014 c)

Lahden ammattikorkeakoulussa on kolme johtoryhmätasoa sekä strateginen ohjausryhmä, joka päättää koulutukseen liittyvistä asioista. Koululla on myös kehittämistiimit, joilla on oma roolinsa laadun ylläpitämisessä ja organisaation kehittämisessä. (LAMK 2013 d) Opintojen ohjauksen kehittämistiimin keskeisiin tehtäviin kuuluu suunnitella ja kehittää ohjaukseen liittyvää toimintaa sekä tehdä vuosittainen toimintasuunnitelma. Kehittämistiimin jäsenet säätelevät ohjaustoimintaa sekä toimivat yhteyshenkilöinä koulutusosalalla sekä erilaisissa matriiseissa. (LAMK 2014 e)

2 MONIKULTTUURINEN YMPÄRISTÖ

Kulttuurilla ja monikulttuurisuudella on paljon erilaisia määritelmiä; osa niistä on suppeita ja osa varsin laajoja. Laajasti katsasteltuna kulttuuri on tiettyssä yhteiskunnassa vallitseva elämäntapa, johon sisältyy henkinen, materiaallinen sekä älyllinen ulottuvuus. (Alho, Lehtonen, Raunio & Virtanen 1996, 69.) Kulttuuri on opittuja kokemuksia, uskomuksia ja arvoja, jotka juontavat alkuperänsä siihen sosiaaliseen ympäristöön, jossa henkilö on kasvanut. Kulttuuri on kollektiivista ja ihmiset, jotka asuvat samalla alueella jakavat ainakin osittain keskenään samanlaisia kulttuurisia elementtejä. Kulttuuri kuitenkin pitää nähdä erillisenä ihmisen persoonallisuudesta, eikä se määrittele ketään. (Hofstede & Hofstede 2005, 4.)

Kulttuurit eroavat toisistaan myös filosofian ja historian osalta sekä myös niiden edustajien fyysiset piirteet voivat olla eroavaisia. Kulttuureita tarkasteltaessa ja ohjausta suunniteltaessa on myös hyvä huomioida miten yhteisöllisyys ja yksilöllisyys nähdään eri kulttuureissa. Esimerkiksi länsimaissa korostetaan yksilöllisyyttä kun taas Afrikassa yhteisöllisyyttä. On myös otettava huomioon, että kulttuurit muuttuvat koko ajan. (Korhonen & Puukari 2013, 13.)

Monikulttuurisuus voidaan nähdä ideologiana, jonka taustana on eri kulttuurien kunnioittaminen. Monikulttuurisuus on elämäntapojen hahmottamista siten, ettei ole yhtä oikeaa tapaa elää. Eri elämäntavat ovat esillä arjessa ja ovat täten vuorovaikutuksessa keskenään. (Onnismaa, Pasanen, & Spangar 2000, 185.) Puroahon ja Leppäsen (2013, 68) mukaan monikulttuurisuus onkin juuri arjen toimintaa ja vuorovaikutusta sekä ihmisten kohtaamista, jotka tuovat mukanaan haasteita sekä etuja. Tavoitteena on, että monikulttuurisessa ohjauksessa pyrittäisiin ylittämään kulttuuriset rajat ja edistämään yhteisymmärrystä ja –elämää (Korhonen & Puukari 2013, 67).

2.1 Monikulttuurinen ohjaus

Kulttuurilla on vaikutus siihen, mitä pidämme arvossa ja se ohjailee valintojamme sekä käsityksiämme. Kulttuuri ei kuitenkaan täysin määritä ihmistä, tämän vuoksi monikulttuurisessa ohjauksessa on tärkeää suhtautua myönteisesti ohjattavien erilaisuuteen ja pyrkiä ymmärtämään eroavaisuuksia ja hyväksyä ne

stereotyyppisen ajattelun ja luokittelun sijaan. Toimiva monikulttuurinen ohjaus ja perehdyttäminen ei tarkoita pelkästään sitä, että ohjaaja tietää paljon eri kulttuureista, vaan hän ymmärtää kulttuurin vaikutuksen ohjattavien käyttäytymiseen ja henkilööllisyyteen. Monikulttuurisen ohjauksen erona muunlaiseen ohjaukseen on se, että ohjaaja ja ohjattava tulevat eri kulttuureista, omaavat yleensä eri äidinkielen tai edustavat eroavia etnisiä ryhmiä. (Onnismaa ym. 2000, 180;185.)

Olen myös itse huomannut, että haasteena monikulttuurisessa ohjauksessa onkin hahmottaa kulttuurin vaikutus yksilöihin sekä millainen merkitys sillä on elämässämme, mutta silti muistaa, ettei kulttuurinen tausta määrittele ketään persoonana. Jotta kulttuurien tiedostamattomat vaikutukset eivät muodostuisi esteiksi ihmisten vuorovaikutukselle ja kulttuurien kohtaamiselle monikulttuurisuus tulee hahmottaa laajana kokonaisuutena ja jokainen nähdä yksilönä eikä esimerkiksi vain tietyn maan kansalaisena ja edustajana.

Pedersenin mukaan kulttuuri koostuu etnografisista tekijöistä kuten uskonto ja kieli, demografisista tekijöistä kuten ikä ja sukupuoli, statukseen liittyvistä muuttujista kuten taloudellinen tausta sekä muista erilaisista virallisista sekä epävirallisista yhteyksistä ja jäsenyyksistä. Lisäksi ohjattavat tulee huomioida kokonaisina yksilöinä, joille eri asiat ovat merkityksellisiä. Erilaisuuden ymmärtämiseen ja tarkasteluun ohjauksessa voidaan nähdä erilaisia näkökulmia, joita ovat kokemuksellisuus, ajattelun sekä kognitiivisten toimintojen merkitys, toiminnallisuus, sosiaaliset suhteet ja verkostot, kulttuurillinen olemus, ohjattavan suhde ihmisen biologiaan, hengellisyyteen ja uskontoon liittyvät merkitykset sekä poliittiset uskomukset ja asenteet. (Puukarin & Korhonen 2013, 12–15.)

2.1.1 Monikulttuurisen ohjauksen haasteet

Kaikki ihmiset ovat tavallaan samanlaisia, sillä olemme kaikki biologisesti samaa lajia. Kuitenkin jokainen on yksilönä ainutlaatuinen, eikä maailmasta löydy toista samanlaista yksilöä. Kaikki ihmiset ovat sosiaalisia olentoja, jotka ovat oppineet pienestä pitäen miten selviytyä maapallolla. Nämä opitut asiat liittyvät siihen miten koemme kulttuurin eri ulottuvuudet. Kulttuuri on sitä, miten tietty ryhmä ihmisiä suhtautuu kulttuurin eri ulottuvuuksiin. Ihminen oppii erilaisia tarinoita, symboleja, rituaaleja ja arvoja lapsuudesta lähtien ympäröivän yhteisön kautta ja

nämä ilmenevät jokapäiväisissä sosiaalisissa tilanteissa ja koskevat kaikkia yhteisön jäseniä sekä määrittelevät heitä. (Hofstede ym 2002, 39.)

Ohjaajilta vaaditaan taitoja lukea, ymmärtää ja arvostaa erilaisia kulttuureita. Kulttuurinen lukutaito on tärkeässä asemassa, mikä tarkoittaa luku- ja kommunikaatiotaitoja laajasti, kuten oman ja toisen kulttuurin merkitystä ja tapoja viestiä. Väärinymmärrysten välttämiseksi on tärkeää olla rohkea ja kysyä sen sijaan, että olettaa jotain. (Walli 2000, 82.)

Omien huomioiden pohjalta olen sitä mieltä, että vaihto-opiskelijoiden perehdytyksessä on tärkeää hahmottaa ohjattavien kulttuuriset taustat, mutta ei suhtautua niihin stereotyyppisesti vaan kunnioittaa niitä ja täten pyrkiä oppimaan uutta. Jokainen ohjattava tulisi nähdä omana persoonanaan, eikä pelkästään tietyn kulttuurin edustajana, mutta samalla pitää heidän kulttuurillisia taustoja tietynlaisena ohjaavana pohjana vuorovaikutukselle. Perehdytyksen tulisi koostua monipuolisista osista ja pyrkiä siihen, että ohjelmasta löytyy erilaisia elementtejä, jotta jokainen perehdytettävä kokisi edes jonkin osan perehdytystä mielekkäänä. On pidettävä kiinni periaatteesta, että kaikissa tilanteissa käytetään kielenä mahdollisimman selkeää englantia, jonka avulla pyritään karsimaan väärinymmärryksiä.

2.2 Perehdyttämisen merkitys

Perehdyttäminen on osa ohjaamista ja sisältyy ohjauksen käsitteeseen.

Opetuksessa ja ohjauksessa on erityisen tärkeää perehdyttää työskentelypaikan olosuhteisiin sekä oikeisiin työmenetelmiin. Erityisen tärkeätä tämä on uuden työntekijän kohdalla sekä muutostilanteissa (Työsuojeluhallinto 2013.)

Perehdyttämisellä tarkoitetaan uuteen ympäristöön sopeutumisen tukemista.

Vaihto-opiskelijoiden tapauksessa tämä tarkoittaa uuteen kulttuuriin, kaupunkiin ja koulutusjärjestelmään tutustuttamista. Perehdyttäminen tapahtuu ohjaajien johtamana, joiden tehtävänä on varmistaa, että perehdytettävä oppii tuntemaan opiskelupaikan ja sen tavat, opiskelutoverit ja koulun eri sidosryhmät sekä opiskeluun liittyvät odotukset ja vastuut. (Leponiemi, Parkas, Suutari & Mohammed 2008, 44.)

Tavoitteena on, että vaihto-opiskelijat oppivat toimimaan uudenvälisessä ympäristössä jo alkuvaiheessa ja kaikilla olisi samat lähtökohdat ja informaatio

opiskelijavaihdon ajalle. Perehdyttämisen sisältö suunnitellaan ja aikataulutetaan jo etukäteen, mutta toteutus tapahtuu perehdytettävien mukaan huomioiden heidän taustansa. (Mäntynen & Penttinen 2006, 28–30.)

Perehdyttämisen tavoitteena on opintojen onnistuneisuus sekä uusien työtapojen nopea oppiminen. Onnistuneen perehdyttämisen avulla voidaan myös vaikuttaa positiivisen kuvan luomiseen uudesta ympäristöstä, sitoutumiseen, hyvän ilmapiirin rakentumiseen sekä motivaatioon. Alkuvaiheessa informaation määrä on varsin suuri, joten perehdyttämällä pyritään auttamaan informaation omaksumista nopeammin. (Leponiemi ym. 2008, 45.) Tämän vuoksi suullisen informaation lisäksi on hyvä jakaa kirjallista informaatiota (Mäntynen & Penttinen 2006, 26).

Perehdyttäminen tarjoaa osaltaan turvaa ja tukea, jota ihminen tarvitsee astuessaan uuteen tilanteeseen, sillä uudessa ympäristössä aloittaminen aiheuttaa stressiä sekä epävarmuuden tunteita, oli sitten kyse työstä tai opiskelusta. Perehdyttämisen avulla perehdytettäviä pystytään ohjaamaan toimimaan halutulla tavalla. Asiat omaksutaan ajan myötä ilman perehdyttämisprosessiakin, mutta perehdytysviikkoon osallistuneet kokevat luultavasti vähemmän turhautuneisuutta uuteen informaatioon liittyen ja tekevät vähemmän virheitä. Mitä nopeammin perehdytettävä henkilö omaksuu ja oppii uudet asiat, sitä nopeammin hän pystyy toimimaan itsenäisesti ja sopeutumaan ympäristöön. On kuitenkin tärkeää, että kritiikille annetaan tilaa, sillä ulkopuolelta saapuva ihminen voi havaita asioita, joilla voi olla suuri merkitys toiminnan parantamiselle, mikä vaatii avoimuutta sekä ohjaajilta, että ohjattavilta. (Leponiemi ym. 2008, 45–46.)

2.3 Onnistuneen perehdyttämisen edellytykset

Perehdytyksen voidaan katsoa onnistuneen, kun perehdytettävä on omaksunut opetettavat asiat kokonaisuutena ja näkee niiden välillä yhteyden sekä osaa soveltaa opittua tilanteen muuttuessa. Yleiset periaatteet työympäristöön ovat selkeästi hahmotettuja ja yksilö osaa toimia itsenäisesti ja oma-aloitteisesti. Epäonnistunut perehdyttäminen voi johtaa yksilön motivaation, arvostuksen ja luottamuksen menettämiseen, mikä tekee uuteen tilanteeseen sopeutumisesta vaikeaa. (Mäkipää & Piili 2009, 95.)

Oppiminen on tehokkainta kun jokainen perehdytettävä huomioidaan yksilönä, sillä kaikki ovat yksilöinä ainutlaatuisia ja täten perehdyttämiseen liittyvät tarpeet ovat erilaisia. Ihmisten oppimistavat eroavat toisistaan ja niihin vaikuttavat monet eri asiat kuten edeltävät kokemukset, ikä ja tausta. Nämä eroavaisuudet olisi hyvä tunnistaa ja hahmottaa, jotta perehdyttämisprosessi olisi mahdollisimman onnistunut. Myös perehdytettävien asenteet ja motivaatio vaikuttavat prosessin tehokkuuteen. Monikulttuurisessa ympäristössä iso vaikutus perehdytykseen on ohjattavien kulttuuriset taustat, sillä tämä vaikuttaa siihen, kuinka hän hankkii, varastoi ja prosessoi saatua informaatiota. (Leponiemi ym. 2008, 47.)

Toisesta kulttuurista tulevan ihmisen näkökulma on hyvä pitää mielessä, sillä usein pidämme itsestään selvyytensä asioita, joihin olemme itse tottuneet. Kuitenkin omalle kulttuurille ominaiset käytännöt voivat olla hyvinkin outoja toisesta kulttuurista tulevalle ja käytännöt aivan erilaisia. On huomioitava, että eri kulttuurista tulevan perehdyttäminen kestää yleensä kauemmin kuin samasta kulttuurista tulevan henkilön. (Mäkipää & Piili 2009, 96.)

Perehdyttäminen vaatii mielikuvitusta, ennakkoluulottomuutta sekä vastapuolen ymmärtämistä ja ymmärryksen varmistamista. Ohjaajalta vaaditaan ymmärrystä siitä, missä määrin kulttuuriin liittyvät erot mahdollisesti vaikuttavat perehdyttämiseen ja kuinka nämä erot tulisi ottaa huomioon. On tärkeää pyrkiä muodostamaan yhteisymmärrys ja välttää väärinkäsityksiä. Ohjaajan tulee esittää asiat selkeästi ja havainnollisesti sekä varmistaa, että perehdytettävät ymmärtävät asian, myös luottamus rakentuu ymmärryksen kautta. Ymmärrys perustuu jatkuvaan vuorovaikutukseen, jota perehdyttäjä ja perehdytettävät luovat ja pitävät yllä. Luottamus ohjaajaan puolestaan lisää turvallisuuden tunnetta, joka auttaa sopeutumisprosessia. Monikulttuurinen vuorovaikutus on parhaimmillaan kuuntelemista, tasapuolista osallistumista, avoimuutta sekä molemminpuolista arvostusta. Hyväksytyksi tuleminen on yksi ihmisen perustarpeista, joten ohjaajan on hyvä pitää mielessä, että kaikki huomioidaan, sillä kaikki ihmiset ovat erilaisia sekä samanarvoisia. (Puroaho & Leppänen 2013, 28–30.)

Aloituksella on tärkeä merkitys sen kannalta, millaisen kuvan perehdytettävä saa uudesta toimintaympäristöstä. Perehdyttämisprosessin tulee pohjautua ennalta määriteltyihin tavoitteisiin, joiden pohjalta luodaan oppimistilanteet sekä perehdytykseen sisältyvät asiat ja tavat. Annettavan informaation määrään ja järjestykseen on tärkeää kiinnittää huomiota. Olennaista on aloittaa

yleisluontoisista ja tutuista asioista ja vähitellen siirtyä keskittymistä vaativiin erikoislaatuisiin asioihin. (Leponiemi ym. 2008, 48.)

2.3.1 Toimiva vuorovaikutus

Oman kokemuksen pohjalta olen huomannut, että ohjattavien yksilölliseen huomioimiseen kuuluu tärkeänä ystävällisyys, myönteisen palautteen antaminen ja selkokielen käyttäminen. Perehdytettävien keskeinen yhteenkuuluvuuden tunne ja vertaistuki on tärkeässä asemassa. Toimivan vuorovaikutuksen kannalta on hyvä ottaa huomioon erilaiset tyyli- ja kiinnittävät viestit ja kiinnittää huomiota omaan sanattomaan- ja sanalliseen viestintään.

Puroaho ja Leppänen (2013, 30; 37) huomauttavat, että kulttuurien välisessä viestinnässä on eri asioiden merkitykset vaihtelevat ja erot eri kulttuurien välillä voivat olla yllättävän suuria. Kuten se, mitä sanallisella- ja sanattomalla viestinnällä tarkoitetaan ja tehdään, sekä mistä on ylipäättään sopivaa puhua eli tabuista. Katseella, eleillä, ilmeillä ja liikkeillä voi olla paljon erilaisia merkityksiä, jotka vaihtelevat eri kulttuuriryhmien välillä. Viestintätavat eroavat myös siinä, kuinka paljon puhutaan, miten hiljaisuutta ja päälle puhumista siedetään, kuinka paljon annetaan painoarvoa sanattomalle - ja sanalliselle viestinnälle ja millaista äänenvoimakkuutta käytetään.

Sanattoman viestinnän tärkeyttä ja merkityksellisyyttä ei kannata sivuttaa, sillä suurin osa vuorovaikutuksesta perustuu juuri sanattomaan viestintään. Kehonkieli ja sanaton viestintä kertovat asenteista ja tunteista, myös hiljaisuus voidaan tulkita viestinä. Sanattomaan viestinnän käsitteeseen kuuluvat muun muassa kehon kieli kuten asento, katse, koskettaminen, pukeutuminen sekä tilan käyttö ja ihmisten väliset etäisyydet. Kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että ilmeiden ja eleiden merkitykset voivat poiketa suurestikin eri kulttuureissa, joten viestintätilanteissa niitä on hyvä käyttää varoen ja harkinnallisesti. (Leppänen & Puroaho 2013, 38–39.)

Joissakin maissa sanaton viestintä voi olla hyvinkin vahvaa ja ilmaisevaa, eikä tunteita peitellä kun taas toisissa maissa viestintä on pidättynyttä, eikä tunteita näytetä, varsinkaan, jos ne ovat kielteisiä. Ilmaisultaan varautuneempia kulttuureita ovat mm. Pohjoismaat ja Kaukoidän maat, vahvasti ilmaisevia kulttuureita löytyy mm. Etelä-Euroopassa ja latino-Amerikassa. Sanattomaan

viestintään on tulisi kiinnittää huomiota, jotta tarpeettomilta epämukavilta tilanteilta ja väärinkäsityksiltä välttyttäisiin. (Mäkipää & Piili 2009, 43.)

Toimivan vuorovaikutuksen kannata oleellisinta on, että toista kuunnellaan; tämä ei tarkoita yksimielisyyttä vaan toisen näkökulmien ymmärtämistä.

Vastavuoroisuus ja keskittyneisyys ovat tärkeitä kaikissa viestintätilanteissa, riippumatta siitä, tulevatko henkilöt samasta tai eri kulttuurista. Ohjaaja voi auttaa vuorovaikutusta aitoudella, kuuntelemalla, kannustavalla asenteella ja kehittämällä omia sosiaalisia taitojaan sekä pitämällä mielessä kulttuurin ulottuvuudet ja niiden erot eri maissa. Tämän lisäksi perehdyttävältä vaaditaan sitoutuneisuutta ja hyviä vuorovaikutustaitoja, sillä kaikki vastuu ei ole ohjaajan harteilla. (Puroaho & Leppänen 2013, 61.) Myös Puukarin ja Korhosen (2013, 66) mukaan ohjaustyössä on tärkeää tasavertaisuus ja dialogisuus.

3 KULTTUURINEN HERKKYYS

Kulttuurien välistä vuorovaikutusta usein jarruttaa etnosentrismi eli omakulttuurikeskeisyys. Kun kaikkea käsitellään oman kulttuurin pohjalta ja ajatellaan, että muut kulttuurit ovat poikkeuksia, ovat väärinkäsitykset väistämättömiä. Osa ajattelusta on tiedostamatonta ja mitä enemmän opimme eri kulttuureista ja tavoista, sitä todennäköisemmin oma suhtautuminen niihin muuttuu suvaitsevammaksi ja avarammaksi (Korhonen & Puukari 2013, 63–64.) Omat ennakkoluulot ja stereotypiat on hyvä tunnistaa, jotta niistä pääsee irti. Kulttuuriseksi herkkyydeksi kutsutaan kykyä hahmottaa kulttuuristen käytäntöjen, arvojen ja uskomusten sekä omien käsitysten suhteellisuus. Kulttuurinen herkkyyys tarkoittaa kykyä ymmärtää kulttuurista monimuotoisuutta sekä kulttuurisen etäisyyden ja erottelun ylittämistä kohtaamistilanteissa. (Korhonen & Puukari 2013, 63–64.) Kulttuurien välisen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että havainnot ja käyttäytymismallit ovat usein kulttuurisidonnaisia. Omien kulttuurirakenteiden puutteellinen tarkastelukyky voi johtaa epävarmuuteen kohtaamistilanteissa ja täten hankaloittaa vuorovaikutusta. (Kouki & Pitkänen 1999, 117.)

Geert Hofstede (2001, 428) kiteyttää, että kulttuuriset taidot kehittyvät hiljalleen eikä kehitys tapahdu yhden päivän aikana. Oppimisprosessi lähtee liikkeelle kulttuuristen erojen tiedostamisesta; jokaisella on oma tapansa ajatella. Tämän jälkeen tietämyksemme kehittyy; opimme asioita uudesta kulttuureista, kuten niihin liittyviä arvoja ja rituaaleja sekä sen, miten ne eroavat omistamme. Taitomme toimia monikulttuurisessa ympäristössä pohjautuu tiedostamiselle ja tietämyksellemme sekä aktiiviseen harjoitteluun. Kulttuurisia taitoja voi kyllä opettaa jossain määrin, mutta osalla ihmisistä on paremmat lahjat oppia kulttuureista ja mukautua erilaisuuteen, myös kokemus on tärkeää tämän prosessin kannalta.

Milton Bennett (Bennett 2004) tarkkaili vuosia ihmisten tapoja toimia monikulttuurisessa ympäristössä ja huomasi, että osa ihmisistä pystyy parempaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Bennett halusi löytää selityksen näille eroille, jotta pystyisi tuottamaan informaatiota helpottamaan kulttuurien välisiä kohtaamisia. Tutkimuksensa myötä Bennett on hahmotellut kuusi kulttuurisen herkkyyden kehittymisen askelta, jotka pohjautuvat siihen, kuinka henkilö kokee

erilaisuuden ja suhtautuu näihin eroihin. Kulttuurisen herkkyyden kehittyminen on prosessi, joka kehittyy etnosentrisyydestä kohti etnorelatiivista näkemystä.

(Kuvio 1)

Korhonen ja Puukari (2013, 64.) ovat tarkastelleet Bennettin kulttuurisen herkkyyden kehittymisen teoriaa. Bennettin mukaan kulttuurisen herkkyyden kehittymisen askeleet lähtevät liikkeelle omakulttuurikeskeisyydestä kohti muiden kulttuurien tiedostamista ja uusien näkökulmien oppimista ja omaksumista.

Ihmisen ajattelun kehittyessä erilaisuutta arvostavaan, tiedostavaan ja osaavaan suuntaan myös kulttuureihin ja erilaisuuteen suhtautuminen kehittyä avoimemmaksi ja luontevammaksi, jolloin kulttuurierot eivät enää ole toimintaa ja ajattelua hallitsevia.

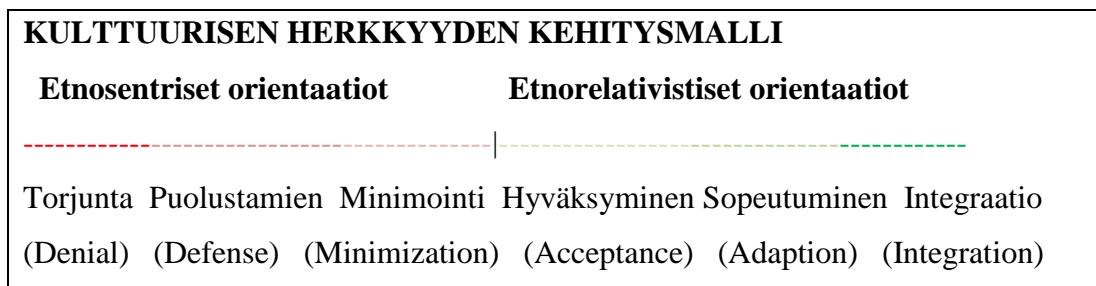
Uuden opiskelijan sopeutumiseen ja perehdytysprosessiin vaikuttaa myös osaltaan se, mihin kohtaan asteikkoa ohjattava sijoittuu. Jos ohjattava on torjunnan vaiheessa voi sopeutuminen olla melko vaikeaa. Torjunnan vaiheessa ihminen ei pysty havaitsemaan ja hallitsemaan kulttuurienvälisiä eroja lainkaan, vaan turvautuu yleistyksiin ja stereotyyppiseen erotteluun. Puolustusvaiheessa omakulttuurikeskeisyys on lievempää ja valmiudet käsitellä kulttuurisia eroja kehittyvät, mutta eroihin voi silti liittyä ennakkoluuloja. (Korhonen & Puukari 2013, 64.)

Bennettin mukaan kulttuurisen herkkyyden kehittymisen askeleet lähtevät liikkeelle omakulttuurikeskeisyydestä kohti muiden kulttuurien tiedostamista ja uusien näkökulmien oppimista ja omaksumista. Ihmisen ajattelun kehittyessä erilaisuutta arvostavaan, tiedostavaan ja osaavaan suuntaan myös kulttuureihin ja erilaisuuteen suhtautuminen kehittyä avoimemmaksi ja luontevammaksi, jolloin kulttuurierot eivät enää ole toimintaa ja ajattelua hallitsevia. (Korhonen & Puukari 2013, 64.)

Minimointivaiheessa kulttuurierot pystytään liittämään pinnallisiin asioihin, kuten ruokailutapoihin, mutta ihmiset nähdään yhä samanlaisina oman kulttuurin näkökulmasta. Hyväksynnän vaiheeseen päästyään ihminen alkaa havaitsemaan kulttuuriin liittyviä eroavaisuuksia ja kiinnostuu niistä sekä hahmottaa itsensä kulttuurisena olentona. Sopeutumisen askeleessa ihminen pystyy hyödyntämään omaa tietämystään kulttuureista ja pystyy muuntautumaan toisen kulttuurin tapoihin. Tämä helpottaa heidän vuorovaikutustaan monikansallisessa ympäristössä, sillä hän tulee helpommin ymmärretyksi ja ymmärtää toista

osapuolta sekä kykenee näkemään asiat toisen osapuolen kannalta. Kulttuurisen herkkyyden viimeisin askelta kutsutaan integraation askeleeksi, jolloin ihmiselle on muotoutunut kyky sovittaa yhteen hyvinkin erilaisia kulttuurisia viitekehyksiä. Integraation askeleen saavuttanut henkilö tuottaa kansallisen identiteettinsä lisäksi monikulttuurisen identiteetin lisääntyneiden taitojen ja tietojen sekä ymmärryksensä myötä. (Korhonen & Puukari 2013,64–65.)

On kuitenkin huomioitava, että ihmisen täytyy oppia hahmottamaan ja ymmärtämään kulttuureihin liittyviä eroavaisuuksia, mutta se ei pelkästään riitä, on myös tärkeää oppia arvostamaan näitä eroavaisuuksia ja kokea ne rikkautena (Cooper, He & Levin 2011, 81). Kulttuurienvälinen osaaminen onkin uusien näkökulmien ja tulkintojen oppimista sekä omaksumista, jolloin tiedostetaan, että oma kulttuuri on vain yksi mahdollinen tapa nähdä asioita. Monikulttuurisessa ympäristössä työskentelevän ohjaajan kompetenssi kasvaa ajan myötä ja ohjaaja käy luultavasti läpi kaikki askeleet tavalla tai toisella. Kokemuksen myötä ohjaajat herkistyvät erilaisille tavoille toimia ja hahmottavat kulttuurin vaikutukset itsessään ja ohjattavissa. (Korhonen & Puukari 2013, 65.) Mäkipää ja Piili (2009, 21) huomauttavat, että myös terve itsensä arvostaminen ja epävarmuuden sietokyky helpottavat vieraaseen suhtautumista, sillä ihminen ei koe tarvetta puolustautua vaan hänellä on taito olla luonteva erilaisissa tilanteissa.

Kuva 1. Kulttuurisen herkkyyden kehitysmalli (Bennett 2004)

3.1 Kulttuurishokki

Kulttuurishokilla tai -kriisillä tarkoitetaan uuteen kulttuuriin saapumisesta johtuvaa alkuvaiheen hämmennystä tai niin sanottua kuherruskuukautta, jonka aiheuttajat ovat uudet tavat, normit, yhteiskuntaan liittyvät rakenteelliset erot, roolit sekä elinolosuhteet. Kulttuurishokkiin liittyy stressireaktio, joka on

luonnollinen reaktio uuden kulttuurin muutokseen sopeuduttaessa ja sen voimakkuus on hyvin yksilöllinen. Kulttuurishokin tiedostaminen onkin tärkeää ohjaajalle sekä vaihto-opiskelijalle itselleen. (Wallin 2013, 34–36)

Ensikontakteilla on suuri merkitys, joten myönteinen ilmapiiri ja luottamuksen luominen ohjaustilanteessa alusta lähtien on tärkeää (Korhonen & Puukari 2013, 271).

Kulttuurishokki voidaan nähdä tietynlaisena prosessina. Ensimmäinen vaihe sisältää tilanteesta sekä henkilöstä riippuen järkytyksen, hämmennyksen tai onnellisuuden tunnetta, johon voi liittyä muun muassa vahva koti-ikävä-tunne. Tämän jälkeen uuden kulttuurin tuomat haasteet ja eroavaisuudet omaan kulttuuriin verrattuna tuovat mukanaan ristiriitaisia tunteita. Lopulta arkirytmien ja uutuuden löytymisen kautta totutaan uuteen elämään ja asiat osataan hahmottaa realistisesti. Todennäköisesti sopeutumisprosessin myötä opiskelijan ajattelussa ja toiminnassa tapahtuu muutoksia ja uuteen kulttuuriin sopeutuminen muovaa heitä yksilöinä. (Wallin 2013, 36–39.)

Ajan myötä olen havainnut, että mitä enemmän matkustaa ja on tekemisissä monikulttuurisessa ympäristössä, sitä pienempi kulttuurishokki on ja sitä paremmin uutuuden aiheuttama hämmennystä pystyy käsittelemään ja mukautumaan uusiin tilanteisiin. Oman kokemukseni perusteella se, mihin kohtaan Bennettin asteikkoa (kuviokuva 1) henkilö sijoittuu vaikuttaa myös kulttuurishokin vahvuuteen. Etnorelatiivisesti ajatteleva ihminen luultavammin selviytyy kulttuurishokista paremmin kuin etnosentrisesti ajatteleva.

3.2 Kielen asettamat haasteet

Kieli on osa kulttuuria ja sen kaikista näkyvin ilmentymä. Kieli on jotain, mikä opitaan, eikä se ole osa geneettistä perimää. Kieli vaikuttaa meidän ajatteluamme sille ominaisten kategorioiden, sanojen ja sanontojen kautta, jotka ovat ominaisia äidinkielellemme. Kielet eivät eroa siinä, mitä niillä voidaan ilmaista, vaan mitä niillä on suhteellisen helppo ilmaista. Kieleen liittyvät elementit osaltaan jo tuovat haasteita toimittaessa monikulttuurisessa ympäristössä. (Hofstede, G 2000, 21.)

Uuteen kulttuuriin saapuminen on oppimisprosessi, jonka myötä opiskelija oppii uusia taitoja, kulttuuriin liittyviä sääntöjä sekä käyttäytymismalleja. Varsinkin kieleen liittyvät ongelmat tuovat haasteita sopeutumiselle. Eri kulttuureissa asiat

ilmaistaan eri tavoin ja kielen käyttöön liittyvät perinteet voivat poiketa siitä, mihin vaihto-opiskelija on tottunut. Kieli on yksi osa kulttuuria ja se viestittää kulttuuriin liittyviä normeja sekä arvoja. Perehdytysviikolla annettavan ohjauksen avulla voidaan helpottaa sopeutumista kohdemaan kommunikaatiotapoihin ja kulttuuriin. (Korhonen & Puukari 2013, 260.)

Kielen vaikutusta sopeutumiseen ei saa unohtaa, sillä vaihto-opiskelijat eivät todennäköisesti osaa suomen kieltä ja vain harva puhuu englantia äidinkielenään. Itsensä ilmaiseminen vieraalla kielellä, asioiden yksityiskohtainen ymmärtäminen ja sanojen ääntäminen on haastavampaa kuin omalla äidinkielellä viestittäessä. Jos henkilö ei osaa kohdemaan kieltä, hän jää helposti kulttuurin ulkopuolelle. Kieli onkin yksi iso syy kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuviin väärinymmärryksiin. Joten vaihto-opiskelijat joiden englanninkielen taito on sujuvaa kokevat todennäköisemmin sopeutumisen ja kommunikoinnin helpompana kuin vain englannin alkeet osaava. Osaltaan stereotypiat eri kulttuurien kieliosaamiselle voivat edelleen aiheuttaa väärinymmärryksiä. On hyvä pitää mielessä, että muun muassa huumori on erittäin kulttuurisidonnaista ja esimerkiksi monet vitsit eivät ole edes mahdollisia kääntää toiselle kielelle. (Hofstede 2000, 425.) Lisäksi Wallin (2013, 80–81) mukaan yleisesti hyvät kommunikaatio ja sosiaaliset taidot kuten selkeä ilmaisu, arvostava käytös ja kuuntelemisen taito ovat tärkeässä asemassa ja samalla luontainen edellytys monikulttuurisessa ympäristössä.

3.3 Kulttuurierot

Vaihto-opiskelijat saattavat kokea suomalaisen akateemisen vapauden hämmentävänä aluksi, mutta myös sen tuomat positiiviset puolet huomataan, kuten mahdollisuus itsenäiseen opiskeluun, joka vahvistaa opiskelijan omaa vastuuta ja kasvattaa itseluottamusta. Monissa maissa opettajalla on vahva auktoriteetti, eikä vaihto-opiskelijoilla ole välttämättä kokemusta suuresta itseohjaavuudesta opintoja koskien tai aktiivisesta vuorovaikutuksesta oppilaiden ja opettajien välillä kuten Suomessa. Nämä erot tuovat haasteita ja luovat tarpeen toimivalle ohjaukselle. Kansainvälisten opiskelijoiden kokemukset opettajista ovat kuitenkin yleensä hyvinkin myönteisiä. Suomessa opettajia kunnioitetaan heidän hyvien vuorovaikutustaitojensa takia kun taas ulkomaisten opiskelijoiden

kotimaissa opettajaa yleensä arvostetaan ja kunnioitetaan korkean auktoriteetin vuoksi. (Korhonen & Puukari 2013, 264–265.)

Valtaetäisyydellä tarkoitetaan hierarkian tasoa tietyssä kulttuurissa ja miten yhteiskunta suhtautuu epätasa-arvoon ihmisten välillä. Korkean hierarkian maissa jokaisella henkilöllä on oma paikkansa, eikä asemaa kyseenalaisteta ja valta jakautuu epätasa-arvoisesti. Matalan hierarkian maissa ihmiset pyrkivät vallan tasapuoliseen jakoon ja vaativat perusteluja epäoikeudelle. Hofsteden (2014a) mukaan jokaisessa kulttuurissa on havaittavissa viisi ulottuvuutta, joissa on eroavaisuuksia jokaisessa kulttuurissa. Nämä eri ulottuvuudet ja niiden vaikutus on hyvä huomioida monikulttuurisessa ympäristössä tapahtuvaa perehdyttämistä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Ihmisen identiteettiin vaikuttaa yksilön ja yhteisön suhde hänen kulttuurissaan. Kulttuurit voivat olla äärimmäisen yksilökeskeisiä tai yhteisöllisyyttä korostavia, tai jotain siltä väliltä. Yksilöllisyyttä korostavissa yhteisöissä jokainen huolehtii omasta itsestään ja lähimmistä perheen jäsenistä. Yhteisöllisyyttä korostavissa kulttuureissa yhteisöön kuuluvat ihmiset pitävät huolta toisistaan ja näkevät itsensä aina ryhmän kautta ja ajattelevat ryhmäänsä. (Hofstede 2014b.)

Yhteisöllisissä kulttuureissa on vaarana, että yksilö tukahduttaa oman identiteettinsä kun taas yksilöllisissä kulttuureissa ihmiset voivat kokea olonsa yksinäisiksi. Identiteetillä on suuri vaikutus yksilön tapaan kommunikoida ja viestiä. (Hofstede, Pedersen & Hofstede 2002, 35–36) Viestintäerot korostuvatkin sitä enemmän, mitä suurempi kulttuurietäisyys osapuolilla on. Haasteita ohjaustilanteeseen tuokin se, että Suomessa ohjattavan ja ohjaajan välit ovat epämuodolliset ja tasa-arvoiset, mikä voi tuottaa hämmennystä yhteisöllisistä kulttuureista tuleville, joissa tilanne on päinvastainen. (Korhonen & Puukari 2013, 66.)

Yksilöllisissä kulttuureissa rehellisenä henkilönä pidetään ihmistä, joka on suorapuheinen, kun taas yhteisöllisissä kulttuureissa pyritään pitämään kiinni harmoniasta ja yhteenottoja vältellään. Se, miten ihminen näkee ja ilmaisee identiteettiinsä liittyviä asioita, on yhteydessä siihen, miten hän näkee yhteisön ja yksilöllisyyden. Tämä taas vaikuttaa siihen, miten hän näkee ja ilmaisee asiat kuten perhe, uskonto, kieli sekä kouluun ja työhön liittyvät asiat. (Hofstede 2000, 225–235.)

Yksi ulottuvuuksista liittyy Hofsteden (2014c) mukaan siihen, miten epävarmuuteen suhtaudutaan ja miten stressiä hallitaan, kun tulevaisuutta ei tiedetä. Eri kulttuureissa siedetään monitulkintaisuutta ja epätietoisuutta paremmin kuin toisissa. Oleellista onkin, miten suhtaudutaan siihen, että tulevaisuutta ei voi ikinä ennustaa. Joissakin kulttuureissa pyritään vaikuttamaan tulevaisuuteen ja toisissa asioiden annetaan tapahtua omalla painollaan. Maissa, joissa epävarmuutta pyritään välttelemään, vallitsee tiukat säännöt, uskomukset ja erilaisuutta ei suvaita ja se nähdään uhkana. Kun taas maissa, joissa epävarmuutta siedetään paremmin, vallitsee rennompia asenne ja käytännöllisyys on sääntöjä tärkeämpää. Joissakin maissa uskotaan vain yhteen totuuteen, pidetään tiukasti kiinni säännöistä ja uskotaan itsekkyyteen, toisissa maissa taas nähdään monia eri totuuksia ja poikkeavuuksia siedetään helpommin (Hofstede ym. 2002, 37–38).

Maskuliinisissa kulttuureissa arvostetaan saavutuksia, sankarillisuutta, itsevarmuutta ja materiaalisia palkintoja onnistumisesta sekä ollaan enemmän kilpailuhenkisiä. Feminiinisille kulttuureille ominaista on yhteistyön arvostus ja suosiminen, vaatimattomuus, yhteisymmärrykseen pyrkiminen, heikoimmista huolehtiminen ja elämän laatuun kiinnitetään huomiota. (Hofstede 2014d)

Eri kulttuureissa arvostetaan eri asioita, joissakin kulttuureissa toisista huolehtiminen on arvostettavaa kun taas toisissa arvostetaan isojen asioiden saavuttamista. Lisäksi se, miten miesten ja naisten roolit sekä tehtävät nähdään eri kulttuurien sisällä voivat erota merkittävästi. Maat, joissa miesten ja naisten välillä vallitsee tasa-arvo, ovat kokonaisuudessaan enemmän feminiinisiä kulttuureita. (Hofstede ym. 2002, 37.)

Kulttuurit eroavat myös siinä, keskitytäänkö niissä tulevaisuuteen vai nykyhetkeen sekä miten aika ylipäätään nähdään. Joissakin maissa pidetään arvossa kovaa työtä hyvän tulevaisuuden takaamiseksi ja pysyvyyttä, kun joissakin taas keskitytään nykyhetkeen, siinä elämiseen ja nykyisyyttä pidetään arvossa. Eurooppalaiset ja Pohjois-Amerikkalaiset perinteisesti arvostavat totuutta kun taas Aasiassa arvostetaan hyveellisyyttä, mikä puolestaan voi olla vaikeaa ymmärtää ihmiselle, joka ei ole omaa tätä näkökulmaa. (Hofstede ym. 2002, 39.)

4 TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tavoitteena on kartoittaa, mistä hyvä perehdyttäminen uuteen koulutusjärjestelmään, kulttuuriin sekä kaupunkiin koostuu monikulttuurisessa ympäristössä sinne saapuvan uuden opiskelijan näkökulmasta. Toteutan opinnäytetyöni käyttämällä apunani eläytymismenetelmää, joka on laadullinen tutkimusmenetelmä. Pyydän osallistujia eläytymään uuden vaihto-opiskelijan tilanteeseen ja jatkamaan kirjoittamaani kehyskertomusta haluamallaan tavalla. Aineistosta saaduista vastauksista pyrin hahmottamaan eri teemoja. Tavoitteena on pyrkiä hahmottamaan, mikä on haasteellista uuteen ympäristöön saavuttaessa ja mitkä elementit voivat auttaa sopeutumista, tämän informaation pohjalta luon uuden ohjelman kevään 2015 perehdytysviikolle.

4.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus voidaan nähdä prosessina ja tietynlaisena oppimistapahtumana. Aineiston kerääjänä toimii itse tutkija, jonka tulkinat ja näkökulmat muuttuvat tutkimuksen liikkuessa eteenpäin. Tutkimuksen eri vaiheet eivät välttämättä ole mahdollista jäsentää selkeästi etukäteen, vaan tutkimukseen ja aineistonkeruuseen liittyvät ratkaisut muotoutuvat hiljalleen tutkimuksen edistyessä. Yksi selityksistä tällaiselle avoimuudelle on se, että tutkijan pyrkimyksenä on pyrkimys selvittää tutkittavien näkemys tutkimusongelmaan tai ymmärtää ihmisten toimintaa tietynlaisessa ympäristössä. (Kiviniemi 2010, 70.) Laadullisessa tutkimuksessa ominaista on, että aineistonkeruumenetelmä on lähellä tutkittavaa ilmiötä, tämä auttaa avaamaan ilmiöön liittyvä arvoituksia vähitellen ja samalla tutkimusmenetelmälliset ratkaisut selkenevät. Tutkimuksen eri elementit kuten tutkimustehtävä, teorianmuodostus, aineistonkeruu ja –analysointi liittyvät toisiinsa ja muotoutuvat vähitellen. Tutkijan tietoisuudessa tapahtunut kehittyminen pyritään hyödyntämään mm. tutkimustehtävän jalostamisessa. Tutkijalta vaaditaan tietoisuutta omasta kehitymisestä tutkimuksen kuluessa sekä valmiuksia tutkimusta koskeviin uudistuksiin ja muutoksiin. Lisäksi rajaamisen mielekkyyteen on hyvä kiinnittää huomiota. Kaikkea mitä tutkimusta tehdessä nousee esiin ei kannata sisällyttää raporttiin, vaan pyrkiä mielekkääseen ja selkeään rajaukseen, joka vastaa

tutkimusongelmaan. Myös tutkijan omat näkökulmat ja tavoitteet vaikuttavat aineiston luonteeseen. Laadullinen aineisto ei sellaisenaan kuvaa todellisuutta, vaan todellisuus välittyy tulkintojen ja näkökulmien kautta. Rajauksella siis tavallaan ilmaistaan tutkimuksen ydin ja tarkastelun keskipiste. (Aaltola & Valli 2010, 70; 73.)

Aineiston suuruuden määrittäminen on haastavaa, aineisto voi muodostua yhdestä haastattelusta tai joukosta yksilöhaastatteluja. Vaikka itse aineistoa ei olisi kuin yksi kappale voi aineisto koostua lukuisista sivuista, jotka tulee lukea läpi huolella ja analysoida. Laadullisessa aineistossa kiinnitetään huomiota saturaation käsitteeseen eli aineiston riittävyteen ja kylläisyyteen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei tutkija tiedä etukäteen paljon aineistoa kerätään vaan jatketaan niin kauan, että aineisto tuo hänelle jotain uutta tietoa tutkimusongelman kannalta. Aineisto on riittävä, kun samat asiat toistuvat aineistoissa. Eli saturaatiopiste saavutetaan, kun on olemassa tietty määrä aineistoa, joka tuo esiin teoreettisesti merkityksellisen tuloksen. On kuitenkin myös tutkijasta kiinni, kuinka paljon informaatiota ja eri näkökylmiä hän kykenee havaitsemaan aineistosta. Laadullisen tutkimuksen erityispiirteisiin kuuluukin se, että kaikki tapaukset ovat ainutlaatuisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009, 181–182.)

4.2 Eläytymismenetelmä

Eläytymismenetelmässä aineisto kerätään pienten kehyskertomusten avulla. Tutkijan ohjeiden ja kirjoittaman kehyskertomuksen pohjalta vastaajat jatkavat tarinaa haluamallaan tavalla mielikuvitustaan käyttäen. Kehyskertomus on pieni tarina, jolla vastaaja perehdytetään aiheeseen. Tarinoissa vastaaja tuo esille, mitä on mahdollisesti tapahtunut ennen kehyskertomuksessa luonnehdittua tilannetta tai kuvaa esitettyä tilannetta eteenpäin. Eläytymismenetelmällä saadut tarinat eivät aina kuvaa todellisuutta, ne voivat antaa vastauksen tarinan muodossa siihen, mitä saattaa tapahtua tai on tapahtunut ja millaisia merkityksiä eri asioilla on. Menetelmän kannalta olennaista on, että kehyskertomuksia on useampi kuin yksi. Kehyskertomuksesta kirjoitetaan vähintään kaksi versiota, jotka eroavat toisistaan oleellisesti yhden seikan suhteen. Eläytymismenetelmässä pyritään selvittämään, mitä juuri tämä variointi aiheuttaa vastauksissa. (Eskola 2007, 71–72.)

4.2.1 Kehyskertomukset

Kehyskertomus tulee pyrkiä muotoilemaan siten, että ne antavat vastauksia haluttuun tutkimusongelmaan. Kertomus pyritään siis muotoilemaan siten, että näkökulma on valittu jo etukäteen ja vastaajaa ohjataan tietyn roolin valitsemiseen. Tarinan kirjoittamisella on siis tietty rajattu kehys, mutta samalla se antaa mahdollisuuden luovuuteen ja persoonallisuuteen, mikä onkin erityistä juuri eläytymismenetelmää käytettäessä. Ongelmaksi voi muodostua kuitenkin se, etteivät vastaukset välttämättä liity tutkimusongelmaan eikä vastaaja eläydy haluttuun rooliin tai ymmärrä annettua asetelmaa. Lisäksi vastauksen voivat jäädä haluttua pienemmiksi tai olla luettelomaisia tarinan sijasta. (Eskola, Koski-Jännes, Lamminluoto, Saaranen, Saastamoinen & Valtanen 2003, 146–147.) Vastaukset voivat olla luonteeltaan stereotyyppisiä, mutta tämä ei välttämättä ole huono asia, sillä ihmiset perustavat tekemänsä valintansa usein omiin käsityksiinsä perustuen. (Eskola 2007, 80).

Kehyskertomuksista kannattaa pyrkiä karsimaan pois epäolennainen ja keskittyä tärkeimpiin seikkoihin. Myös kehyskertomuksen pituudella on merkitystä, sillä liian pitkä tarina voi ohjata vastaajan kiinnittämän huomiota eri vihjeisiin tarinassa, jolloin eri vastaajat kirjoittavat aivan eri asioista. (Eskola & Suoranta 2003, 112–113.)

4.2.2 Kehyskertomuksen muodostuminen ja analysointi

Kehyskertomuksia on kaksi, jotka poikkeavat toisistaan. Eläytymismenetelmä on laadullinen tutkimusmenetelmä, joka vaatii minulta kriittisyyttä, tarkkuutta sekä avoimuutta. Positiivisessa kertomuksessa vaihto-opiskelija on tyytyväinen saamaansa perehdytykseen ja sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja koulutusjärjestelmään sujuu hyvin. Negatiivisessa kertomuksessa vaihto-opiskelija ei ole tyytyväinen saamaansa perehdytykseen ja kokee sopeutumisen vaikeaksi. Vastauksista pyrin löytämään toistuvia teemoja, jotka tyypittelen, lisäksi huomioin, mitä variointi aiheuttaa kertomuksissa. Valitsin eläytymismenetelmän juuri siksi, että kuvattu tilanne on kuvitteellinen eikä vastaa pelkästään Lahden ammattikorkeakoulussa järjestettävän perehdytysviikon ongelmiin ja positiivisiin puoliin, vaan yleisesti siihen, mistä

hyvä perehdytys koostuu ja mikä siihen vaikuttaa. Perehdytysviikkoon osallistuneet opiskelijat tuntevat minut hyvin ja tietävät, että olen mukana toteuttamassa perehdytystä, joten toivon menetelmän tuovan heille enemmän rohkeutta kertoa mielipiteistään kun tarinaa ei ole rinnastettu suoraan koskemaan perehdytysviikkoa, johon he osallistuivat.

Loin kaksi kehyskertomusta (liite 1), jotka eroavat toisistaan. Negatiivisessa kertomuksessa vaihto-opiskelija on saapunut uuteen ympäristöön ja kokee uusien ystävien saamisen ja vuorovaikutuksen paikallisten kanssa vaikeaksi. Uuteen koulutusjärjestelmään on vaikea mukautua ja opiskelija on pettynyt tarjottuun perehdytysviikkoon. Positiivisessa kertomuksessa kyseiset seikat onnistuvat uudelta vaihto-opiskelijalta, mukautuminen sujuu hyvin ja opiskelija on tyytyväinen tarjottuun perehdytysviikkoon.

Testasin kirjoittamani kehyskertomukset neljällä ystävälläni, jotka ovat itse olleet vaihdossa. Luin kaikki vastaukset huolellisesti lävitse ja pohdin niissä toistuvia teemoja ja totesin kaikkien vastausten olevan laadukkaita ja vastaavan haluamiini kysymyksiin. Tämän jälkeen päätin lähettää luomani tarinat vaihto-oppilaille, jotka osallistuivat Lahden ammattikorkeakoulun järjestämään perehdytysviikkoon.

Vastaajien on tarkoitus jatkaa tarinaa haluamallaan tavalla. Tavoitteena oli saada vastauksia siihen, miksi vaihto-opiskelija on tyytymätön tai tyytyväinen perehdytykseen ja mitkä asiat ovat hankalia tai helppoja. Vastausten pohjalta toivoin saavani vastauksia siihen, mitkä elementit tekevät perehdytyksestä onnistuneen vaihto-oppilaiden näkökulmasta, mitä perehdytyksessä voitaisiin tehdä toisin ja löytää toistuvia teemoja sekä eroavaisuuksia vastaajien kirjoittamissa tarinoissa löytyy.

Pyrin muodostamaan tarinat niin, että saisin vastauksia siihen, mistä hyvä perehdytys koostuu juuri vaihto-opiskelijan näkökulmasta sekä mikä tekee haasteellisen uuteen ja monikulttuuriseen ympäristöön mukautumisesta sekä miten tätä prosessia voidaan helpottaa. Pyrin käyttämään hyväkseni eläytymismenetelmän analysoinnissa Bennettin kulttuurisen herkkyyden teoriaa sekä Hofsteden kulttuurin viiden ulottuvuuden teoriaa löytämällä yhteneväisyyksiä vastauksista sekä kyseisistä teorioista.

4.3 Vastausten kerääminen

Lähetin sähköpostin Lahden ammattikorkeakoulun kansainvälisen toimiston kautta vaihto-opiskelijoille, jossa kysyin, olisivatko he kiinnostuneita osallistumaan opinnäytetyöprosessiin, jonka tavoitteena on parantaa perehdytysviikkoa. Kiinnostuneiden vaihto-opiskelijoiden oli tarkoitus vastata sähköpostiin, jonka jälkeen olisin lähettänyt heille joko negatiivisen ja positiivisen kehystarinan ja vastaus olisi lähetetty takaisin sähköpostiini. Sähköpostiin ei kuitenkaan vastannut kukaan, enkä saanut tätä kautta vastauksia.

Odottelin vastauksia vaihto-opiskelijoilta pari viikkoa. Tämän jälkeen päätin, että vastauksien saaminen kestäisi liian kauan enkä mahdollisesti saisi niitä ollenkaan. Joten päätin kysyä vastauksia tarinoihin vaihto-opiskelijoilta henkilökohtaisesti. Lähetin heille viestin, jossa kysyin olisivatko he kiinnostuneita vastaamaan tarinaan, jonka olin kirjoittanut. Myöntävästi vastanneille lähetin Word-tiedoston joko sosiaalisen median tai sähköpostin välityksellä. Annoin heille pari päivää aikaa miettiä tarinaa ja vastata siihen, jonka jälkeen he lähettivät tiedoston takaisin minulle.

Mielestäni tämä oli erittäin toimiva ratkaisu, sillä heillä oli tarpeeksi aikaa pohtia tarinoitaan. Koska kysyin heiltä vastauksia henkilökohtaisesti, he luultavasti keskittyivät kirjoittamiseen enemmän. Tämän huomasin myös vastausten laadusta, sillä jokaisessa kertomuksessa oli jotain, mitä pystyin käyttämään hyväkseni eikä yksikään vastaus ollut vain parin lauseen mittainen. Kaikkien 12 vastauksen saamisessa kesti kuukausi, mikä oli odotettua kauempi vastausaika. Vastanneissa oli sekä miehiä, että naisia. Olen tyytyväinen vastausten laatuun ja niistä saatuun materiaaliin.

4.4 Kehyskertomuksista ilmenevät teemat

Tavoitteenani oli hakea vastauksia siihen, mikä tekee perehdytysviikosta onnistuneen tai epäonnistuneen uuteen kulttuuriin ja kouluun saavuttaessa ja mitkä asiat vaikeuttavat tai tukevat uusiin ihmisiin tutustumista ja vuorovaikutusta eri kulttuurien välillä.

Eläytymismenetelmällä kerättyjen tarinoiden pohjalta pyrin löytämään eri teemoja, jotka toistuvat vastauksissa. Tyypittely soveltuu hyvin

eläytymismenetelmällä kerätyn aineiston analysointiin ja mahdollistaa varioinnin aiheuttamien muutosten analysoinnin. Teemoista pyrin etsimään asioille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostamaan niiden kautta tyyppikuvaus. Kuvauksissa tiivistyvät eri vastauksissa esiintyvät yleiset ja niille tyypilliset elementit. Tyyppikuvauksia vertailemalla pystytään hahmottelemaan, kuinka eri tyypit eroavat toisistaan ja millaisia tyypejä aineistosta voidaan koota. Kuvaukset ovat eräänlaisia tiivistelmiä kootusta aineistosta, joissa kiteytyvät aineiston keskeisimmät elementit. Tyypittelyssä tiivistetään joukko tiettyä teemaa koskevia asioita yleistyksiksi ja niiden kuvaamisessa käytetään usein apuna sitaatteja. Huomio voidaan kohdistaa myös asioihin, jotka koetaan erikoisiksi tai keskimääräisestä poikkeaviksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

5 TULOKSET

Pyrin ensiksi saamaan kokoon vastauksia lähettämällä sähköpostin vaihto-opiskelijoille kansainvälisen toimiston kautta, tätä reittiä en kuitenkaan saanut ainuttakaan vastausta. Lopulta keräsin kaikki vastaukset vaihto-opiskelijoilta kysymällä heiltä henkilökohtaisesti. Yksi vastaajista oli Jyväskylässä vaihtonsa suorittanut henkilö ja loput olivat suorittaneet vaihtonsa Lahdessa. Vastanneita oli yhteensä 12, negatiivisia kehyskertomuksia oli yhteensä kuusi ja positiivisia yhteensä kuusi. Olin tyytyväinen vastanneiden määrään, sillä koin saavuttaneeni saturaatiopisteen, eli aineisto oli riittävä kun kertomuksista alkoi nousemaan ylös samoja asioita ja olin saanut merkittävää tietoa liittyen tutkimaani asiaan.

Valitsin eläytymismenetelmän, sillä toivoin sen luovan tilanteen, jossa vaihto-opiskelijat eivät ujostelisi kertoa mielipidettään. Varsinkin mahdollisen kritiikin antaminen liittyen perehdytysviikkoon voi olla helpompaa, kun kuvattu tilanne on yleislaatuinen, eikä suoraan Lahdessa toteutettuun perehdytysviikkoon rinnastettava. Osa vastaajista kuitenkin puhui juuri omista kokemuksistaan perehdytysviikolla Lahdessa, mikä oli tavallaan myös yllätys, mutta positiivisella tavalla.

Tuloksiin olen koonnut ne teemat, jotka toistuivat eniten vastauksissa ja ovat aiheeni kannalta mielenkiintoisia tai tärkeitä. Vastauksia lukiessani yllätykseni tuli se, kuinka eri lailla kertomuksiin vastattiin. Osa vastauksista olivat yleisluonteisia ja osa kertoi omista kokemuksistaan koskien Lahdessa järjestettyä perehdytysviikkoa. Tarinoiden analyysin jälkeen huomasin, että kulttuuriin liittyvät asiat kuten kieli ja tavat koetaan vaikeana, mutta muihin ihmisiin tutustuminen ja vuorovaikutus helpompana, osaltaan tutorit auttavat vuorovaikutusta.

Itse kehyskertomuksen luomisen koin mielenkiintoisena ja suhteellisen vaivattomana. Analysointi vaihe tuntui alkuun melko vaikealta, sillä tekstiä oli paljon ja olennaisten asioiden poimiminen tuntui haastavalta. Analysoin ensin positiiviset ja negatiiviset tarinat ensin ja pyrin hahmottamaan, mitkä ovat yhteisiä teemoja, jotka toistuvat kummassakin tarinassa eri värejä apuna käyttäen. Tämän jälkeen listasin ylös teemat, jotka toistuivat tarinoissa enemmän kuin kolme kertaa.

Kun olin saanut hahmoteltua ne teemat, jotka toistuivat kummissakin tarinoissa aloin hahmottelemaan, miten teemat eri tarinoissa erosivat keskenään. Suurin osa teemoista nousi ylös sekä positiivisissa että negatiivisissa tarinoissa, mutta myös erojakin oli. Hauskaa oli huomata, että osa vastauksista oli kirjoitettu minämuodossa ja osa oli kirjoitettu kolmannessa persoonassa eläytymällä tarinan oppilaan tilanteeseen. Muodosta riippumatta toistuvat teemat olivat kuitenkin samankaltaisia.

5.1 Tutor-opiskelijat ja muu henkilökunta

Positiivista kertomuksista nousi usein ylös tutor-opiskelijoiden sekä muun henkilökunnan tärkeys perehdytyksessä. On tärkeää, että vaihto-opiskelijat kokevat tutor-opiskelijat ja henkilökunnan ystävällisiksi, asiantunteviksi, avuliaksi ja innokkaiksi, mikä puolestaan tukee heidän sopeutumistaan uuteen ympäristöön. Henkilökunnan tulee auttaa vaikeiden asioiden kanssa ja heidän puoleensa voi aina kääntyä, mikä vahvistaa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Tutor-opiskelijat ovat linkki paikallisiin sekä paikallisten tapojen sekä paikkojen oppimiseen. Tutor-opiskelijat tarjoavat näkökulman paikalliseen opiskelijaelämään, kuten yöelämään, erilaisiin aktiviteetteihin, siihen, mitä nuoriso tekee Lahdessa sekä mitkä ovat mukavia ja kiinnostavia paikkoja.

”Local, enthusiastic tutors made her feel welcome. Not only did they give her mandatory information about school, but also shared some insides about the city and its’ activities – nice parks, bars and other places where real locals from same age group would go. She got also good tips about local culture, taboos and other stuff that might surprise a foreigner“ (Vaihto-opiskelija 1.)

“All the tutors was also there to present the university in the student point of view” (Vaihto-opiskelija 8).

Vastausten perusteella henkilökunta ja tutorit ovat tärkein tekijä perehdytyksen onnistumisen kannalta ja tärkeä linkki paikallisten tapojen ja paikkojen hahmottamiseen. Joten ohjelmaan olisi hyvä sisällyttää suomalaisia opiskelijoita, mahdollisesti muitakin kuin tutoreina toimivia opiskelijoita.

5.2 Oma persoona ja muiden oppilaiden vaikutus

Negatiivissa tarinoissa kirjoitettiin vaihto-opiskelijan omasta vaikutuksesta perehdytyksen onnistumiseen. Jos henkilö on ujo tai ei osaa vieraita kieliä, voi sopeutuminen olla haastavampaa, varsinkin englannin kielen osaaminen koettiin tärkeänä. Mielenkiintoista oli huomata, että tarinat, joissa oli mainittu oman asenteen, aktiivisuuden ja persoonallisuuden vaikutus olivat selkeästi enemmän kulttuurisesti herkän ihmisen vastauksia, he sijoittuvat Bennettin asteikolla etnorelatiivisesti ajattelevaan. He tiedostavat, ettei kaikkea vastuuta perehdytyksen onnistumisesta voida laittaa henkilökunnan ja perehdytysviikon ohjelman harteille, vaan myös omalla aktiivisuudella, asenteella ja tiedoilla sekä taidoilla voidaan vaikuttaa prosessiin. Kaikki aktiviteetit eivät myöskään voi olla mieleisiä kaikille, siksi ohjelman tulisi olla monipuolinen.

” Every country is different and has its own culture and habits, the student should try to get involved and adapt to it and not hold on to its own countries culture and habits, cause the student will not get involved and would not be able to enjoy the country, culture and people “ (Vaihto-opiskelija 2.)

”The student would like to meet some interesting people but he/she just does not know how to approach people due to his/her shy nature”(Vaihto-opiskelija 3).

Molemmissa kehyskertomuksissa vaihto-opiskelija huomauttavat, että myös omat aikaisemmat kokemukset, ennakko-odotuksen ja valmistautuminen vaikuttavat perehdytykseen. Liian korkeat odotuksen voivat saada kokemuksen näyttämään huonommalta kuin onkaan ja aikaisemmat negatiiviset kokemukset kansainvälisessä ympäristössä voivat hankaloittaa sopeutumista.

Sekä Bennett, että Hofstede huomauttavat teorioissaan, että joillakin henkilöillä on parempi kyky tulla toimeen monikulttuurisessa ympäristössä. Kulttuurinen herkkyys on, jotain mitä voi opettaa vain osittain, kulttuurinen herkkyys on prosessi, joka kehittyy ajan, kokemuksen ja avoimuuden myötä. Kulttuurin eri ulottuvuudet vaikuttavat persoonaan ja hänen tapaansa toimia eri tilanteissa. Jos vaihto-opiskelija tulee esimerkiksi kulttuurista, jossa epävarmuutta siedetään hyvin, on hänelle sopeutuminen uuteen ympäristöön helpompaa kuin henkilölle, joka ei siedä epätietoisuutta tulevasta.

Se millainen vaihto-oppilaiden ryhmä on kokonaisuutena vaikuttaa perehdytykseen. Positiivisissa kertomuksissa mainittiin, että vuorovaikutus toisten kanssa oli helppoa, koska ihmiset eivät ryhmittäytyneet pelkästään samasta kulttuurista tai koulutusosalta tulevien oppilaiden kanssa ja yhteisenä kielenä oli koko ajan englanti. Toisten oppilaiden vertaistuki on tärkeää uuteen ympäristöön saapuessa ja oman paikkansa löytämisen kannalta.

”The other exchange students were active and social also” (Vaihto-opiskelija 1).

“The orientation week is a good way to feel integrated in a new place because usually we visit the city and do some funny activities with people who are just arriving like us” (Vaihto-opiskelija 4).

5.3 Kieli ja kulttuuri

Negatiivisissa tarinoissa nousi esille vaikeus oppia ja hahmottaa paikallinen kieli, tavat ja lait sekä ylipäättään kulttuurierot, mikä osaltaan voi vaikeuttaa perehdytysprosessia. Paikkojen muistaminen ja opasteiden ymmärtäminen on vaikeaa, siksi onkin tärkeää, että perehdytysviikon aikana oppilaat tutustuvat Lahteen ja omaan kampusalueeseen. Arjessa itsenäisesti toimiminen kuten ruokakaupassa käyminen vieraalla kielellä on haastavaa. Useassa tarinassa mainittiinkin, että suomen kielen alkeet olisi hyvä opettaa.

Samasta kulttuurista tulevien henkilöiden kommunikointi omalla kielellään voi hankaloittaa sopeutumista uuteen ympäristöön, sillä keskusteluihin, joista ei ymmärrä mitään voi olla mahdotonta liittyä ja siten vaikeuttaa kontaktien muodostumista eri kulttuurien välillä. Suomalaisten kanssa kommunikointi todettiin hankalaksi, koska kieli on eri ja vain harva heistä lähestyy vaihto-opiskelijoita vapaaehtoisesti. Osassa kertomuksista nousi ylös kulttuurishokki sopeutumista hidastavana tai vaikeuttavana tekijänä. Elinympäristön muutoksen muodostama stressi voi osaltaan hankaloittaa sopeutumista uuteen; kuten aikaero ja/tai ilmaston muuttuminen voivat aiheuttaa väsymystä.

” The student finds it a bit tricky adapting to the culture of that country, such as whether or not to greet someone as you pass them on the

street, calling an elder with their with their first or last name. “ (Vaihto-opiskelija 4.)

“Over the time the student broke through the cultural barrier and got over the cultural shock he/she had suffered upon arrival to the country. Now the student realised that all the workshops on the orientation week are very educative whether they are food, language, international relations, or fun related”(Vaihto-opiskelija 3.)

Vaihto-opiskelijoiden kertomuksista nousee ylös samoja asioita kuin Hofsteden teoriassa. Hänen mukaansa kielet eroavat siinä, mitä niillä on helppo ilmaista, eikä mitä niillä voidaan ilmaista, joten tämä osaltaan tuo haasteita kulttuurien väliseen viestintään. Kieli on yksi osa kulttuuria ja se viestittää kulttuuriin liittyviä normeja sekä arvoja, jotka luultavasti eroavat vaihto-opiskelijan tottumuksista. Itsensä ilmaiseminen vieraalla kielellä on haastavaa ja kielierot on yksi suurimmista väärinymmärrykseen johtavista syistä monikulttuurisessa ympäristössä. Hyvä englanninkielen taito antaa paremmat mahdollisuudet perehdyttämisen onnistumiseen ja sopeutumiseen, mutta ei takaa sitä.

5.4 Koulutusjärjestelmä ja koulu

Negatiivisissa tarinoissa nousi ylös vaikeus hahmottaa, miten koulun sähköinen järjestelmä toimii, kuten WinhaWillen ja Repun käyttäminen; miten ilmoittautua kurssille, mistä ja miten näkee kursseista saadut arvosanat ja niin edelleen.

Myös positiivisissa tarinoissa huomautettiin, että koulutusjärjestelmä ja toimistojen tapa toimia sekä tapa opiskella ovat erilaisia ympäri maailmaa, joten on tärkeää, että tutorit ja henkilökunta tutustuttavat uuden opiskelijan Lahden ammattikorkeakoulun tapaan toimia. Oppilaiden on hyvä mm. tietää miten opettajia puhutellaan, saako tunneilta olla myöhässä ja saako luentojen aikana esimerkiksi syödä luokkahuoneessa. Vaihto-oppilaat kokivat myös perehdytysviikon olevan tärkeä osa kouluun ja sen palveluihin tutustumista.

”Participate in the orientation week; permit me to discover the university and all its services”(Vaihto-opiskelija 8).

“Nobody taught how to enroll to the courses” (Vaihto-opiskelija 6.)

“Since universities and their bureaucracies and methods to study are different all around the world, tutors share info about that also” (Vaihto-opiskelija 1).

5.5 Aktiviteettien laatu ja luonne

Negatiivissa kertomuksissa vastaajat viittasivat aktiviteettien laatuun. Moni toivoisi enemmän hauskoja aktiviteetteja ja koki luennot tylsiksi. Hauskanpidon kautta pystyy luomaan kontakteja helpommin kuin luennolla istuessa.

Alkuvaiheessa vaihto-opiskelijat ovat vielä aktiivisia, osallistuvat toimintaan ja ovat avoimia tapaamaan uusia ihmisiä, siksi olisi hyvä luoda aktiviteetteja, jotka vetävät puoleensa opiskelijoita ja kannustavat heitä tutustumaan toisiinsa.

Positiivisissa tarinoissa perehdytysviikko koettiin hyvänä kouluun ja Lahteen tutustumisen apuna. Perehdytysviikko antaa mahdollisuuden integroitua uuteen kouluun ja tavata uusia ihmisiä. Kertomuksissa myös mainittiin, että keilaus oli mieleinen aktiviteetti, sillä se oli hauska ja antoi mahdollisuuden vuorovaikutukseen uusien henkilöiden kanssa.

Molemmissa kertomuksissa nousi esille organisoinnin tärkeys; huonosti organisoitu perehdytysviikko johtaa sen epäonnistumiseen kun taas hyvin organisoitu perehdytys tuo enemmän tuloksia.

Kun molemmissa kertomuksissa nousee ylös aktiviteettien hauskuuden tärkeys, sen voidaan todeta olevan tärkeä elementti, joka tulee huomioida ohjelmaa suunniteltaessa. Tietysti ohjelmassa täytyy olla virallisten asioiden hoitamista ja luentoja, mutta on pidettävä mielessä, että kyseessä on ainutlaatuinen kokemus ulkomailla ja vaihto-opiskelijoille on myös luotava mahdollisuus hauskanpitoon ja unohtumattomien kokemusten luomiseen. Varsinkin kun alkuvaihe antaa pohjan koko loppu vaihdolle, vaikuttaen muun muassa oppilaan motivaatioon.

“The orientation week should have at least one activity a bit more “crazy-funny” done” (Vaihto-opiskelija 5).

“More outdoor activities etc. There can be Finnish food tasting in orientation week” (Vaihto-opiskelija 6.)

“We had also a ‘bowling-meeting’ one evening with all the exchange students and it was great because we could talk with people with didn’t know before” (Vaihto-opiskelija 4.)

Aktiviteettien laatua koskee myös niiden kesto. Negatiivisissa kertomuksissa oppilaan sopeutumista jarrutti ajan puute. Perehdytysviikolla ei ollut tarpeeksi aikaa vuorovaikutukseen muiden kanssa, joten kontaktien muodostaminen oli vaikeaa. Syynä saattaa olla aktiviteettien liian lyhyt kesto ja taukojen puute, joten sopivaan tauotukseen ja vapaan ajan luomiseen tulee kiinnittää huomiota perehdytyksen ohjelmaa suunniteltaessa.

“The events were rather short, not lasting more than an hour, in which it would be hardly possible to establish any meaningful sort of conversation or get a proper insight into indigenous culture” (Vaihto-opiskelija 3).

Positiivisissa kertomuksissa, joissa aika oli mainittu, sen määrä oltiin koettu riittäväksi.

“There was enough time to get to know people and interact with one another while learning the valuables of the place we called home for the next semester” (Vaihto-opiskelija 7).

5.6 Varioinnin aiheuttamat muutokset vastauksissa

Negatiivisten ja positiivisten vastausten tarinoissa ei ollut niin paljon eroavaisuuksia kuin olin odottanut ja suurin osa teemoista toistui molemmissa tarinoissa. Uskon, ettei eroavaisuuksia kahden tarinan teemojen välillä ollut siksi, että kyseiset teemat ovat juuri ne, jotka vaikuttavat perehdytykseen. Eli se, miten teemojen suhteen ollaan onnistuttu, tekee eron siihen, onko perehdytys onnistunut vai epäonnistunut.

Mielenkiintoista oli huomata, että negatiivisissa kertomuksissa ei ollut mainittu tutoreita ja henkilökuntaa yhtä kertomusta lukuun ottamatta, kun taas kyseinen teema tuli esiin jokaisessa positiivisessa kertomuksessa. Tästä voidaan päätellä, että henkilökunnan toiminta yhdistetään positiivisiin kokemuksiin. Vastauksissa luonnehdittiin henkilökuntaa osaavaksi, avuliaiksi, ystävällisiksi ja vieraanvaraisiksi. Negatiivisessa kertomuksessa maininta tutoreista ei ollut negatiivinen, mikä yllätti minut itsenikin, vaan toiveena oli enemmän aikaa vuorovaikutukselle heidän kanssaan, joka puolestaan osoittaa sen kuinka tärkeänä

vaihto-opiskelijat heidät kokevat. Olennaista on kuitenkin muistaa, että kaikki tutorit eivät ole päteviä ja myös heidän toimintaansa on hyvä kiinnittää huomiota.

“Needless to say that Finland is now labelled as my second home!”(Vaihto-opiskelija 7.)

Ajanpuute oli yksi teemoista negatiivisissa tarinoissa, kun taas positiivisissa tarinoissa aika koettiin riittäväksi. Tämän pohjalta perehdytysviikkoa toteutettaessa on siis hyvä huomioida, että aikataulu ei ole liian kiireinen ja oppilaille on myös aikaa vapaamuotoiseen jutusteluun. Aktiviteetit eivät saa olla liian lyhytkestoisia ja eri aktiviteettien välillä on hyvä olla myös taukoja. Hauskanpitoon pohjautuvat aktiviteetit ovat yleensä myös löysempiä ajankäytön suhteen. Esimerkiksi Amazing Race tyylisen aktiviteetin aikana oppilaille on aikaa vuorovaikutukseen rastien vaihdon välillä, mikä mahdollistaa toisiin tutustumisen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomessa vaihtonsa suorittavat opiskelijat hahmottavat selkeästi perehdytysviikon eri lailla kuin minä. Asiat, joita paikalliset pitävät itsestään selvinä, voivat olla hyvin vaikeita ulkopuolelta tuleville. Olen toiminut tutorina yhteensä kolme lukukautta ja ollut mukana syksyllä saapuvien vaihto-oppilaiden perehdytysviikolla, joka on mielestäni monipuolisempi, tehokkaampi ja innovatiivisempi.

Olen itse ollut myös opiskelijavaihdossa, mutta en silti osaa nähdä kaikkia asioita vaihto-opiskelijan näkökulmasta, joka saapuu Suomeen, koska olen osa järjestettävän perehdytysviikon henkilökuntaa. Tämän vuoksi eläytymismenetelmä on erittäin toimiva valinta opinnäytetyöni kannalta, sillä haluan hahmottaa asiaa vaihto-opiskelijan näkökulmasta. Tarinassa nimenomaan eläydytään vaihto-opiskelijan asemaan ja käsitellään asioita, jotka ovat merkityksellisiä juuri heille. Osa vastauksista koskettaa juuri niitä osa-alueita, joita olin itsekin ajatellut jo etukäteen kuten kulttuuri ja henkilökunta, mutta vastauksista tuli esille myös asioita, joita en itse olisi välttämättä ajatellut.

6.1 Perehdytysviikon ohjelman sisältö

Ajatus opinnäytetyöhöni lähti siitä, että syksyllä saapuvien opiskelijoiden perehdytysviikko on sisällöltään monipuolisempi, aktiivisempi sekä hauskempi kuin keväällä saapuvien. Luentoja on myös syksyllä, mutta sen lisäksi heille järjestetään enemmän erilaista ohjelmaa kuten sauna ilta Siikaniemessä, jonka aikana vaihto-opiskelijoilla on mahdollisuus saunoa, paistaa makkaraa, lettuja ja ennen kaikkea heille on luotu mahdollisuus vuorovaikuttaa keskenään erilaisten leikkien ja vapaan ajan muodossa.

Kevään perehdytysviikko on hyvin luentopainotteinen ja ainoana keventävänä aktiviteettina on keilaus. En usko, että kovin moni opiskelija kokee urkumusiikin ja suomalaiset juhlapäivät innostavina. Perehdytyksestä, että alkuvaihe on hyvin tärkeä sopeutumisen sekä motivaation kannalta. Olen pyrkinyt vastaajien kirjoittamien tarinoiden sekä tietoperustan pohjalta luomaan listan, joka antaa pohjan hyvälle perehdyttämiselle. Tavoitteena on luoda ohjelma, joka mahdollistaa tärkeän informaation saamisen uudesta kulttuurista ja

koulutusjärjestelmästä, tutustumisen paikallisiin ja muihin vaihto-opiskelijoihin sekä hauskan ja motivoivan ilmapiirin.

Tärkeää on huomioida ainakin seuraavat asiat:

<ul style="list-style-type: none">• Informaatio annetaan porrastaen, alkaen yleisluontoisista asioista ja erikoisluontoisen keskittymistä vaativat asiat viimeisenä. Kaikki informaatio annetaan kirjallisesti sekä suullisesti
<ul style="list-style-type: none">• Selkeä kielenkäyttö ja englannista kommunikaatiokielenä pidetään tiukasti kiinni
<ul style="list-style-type: none">• Motivoitunut, asiantunteva, ystävällinen ja kulttuurillisesti osaava henkilökunta, johon pystyy luottamaan
<ul style="list-style-type: none">• Kaikki perehdyttävät otetaan huomioon; jokainen heistä nähdään ainutlaatuisena yksilönä ja heidän kulttuureitaan kunnioitetaan ja pyritään yhteiseen ymmärrykseen. Suhtaudutaan myönteisesti ohjattavien erilaisuuteen
<ul style="list-style-type: none">• Pyritään tasapuoliseen vuorovaikutukseen, vahvistetaan ymmärrystä ja pyritään välttämään väärinkäsityksiä. Kysytään, oletuksen sijaan ja vältetään väärinkäsityksiä
<ul style="list-style-type: none">• Ohjaajilla on kulttuurinen lukutaito eli taito hahmottaa erilaiset kommunikaatio- ja lukutaidot laajasti. Heillä ei ole pelkästään tietoa eri kulttuureista, vaan ymmärrys siitä, miten kulttuuri vaikuttaa ohjattavien käyttäytymiseen ja henkilöllisyyteen. Hänellä on taito ymmärtää ja arvostaa eri kulttuureita, olla avoin ja kyky sietää epävarmuutta
<ul style="list-style-type: none">• Oman kulttuurin totuuksia ei pidetä ainoana totuutena, vaan huomioidaan toisten näkökulmat
<ul style="list-style-type: none">• Kiinnitetään huomiota sanattomaan ja sanalliseen viestintään sekä näihin liittyviin eroihin eri kulttuureissa
<ul style="list-style-type: none">• Kulttuurin ulottuvuuksien huomioiminen ja hahmotus
<ul style="list-style-type: none">• Aktiviteetit ovat vaihtelevia ja monipuolisia, tavoitteena se, että jokainen kokisi ainakin yhden perehdytyksen aktiviteeteistä mielekkäänä. Aktiviteettien lomassa on myös taukoja ja vapaata aikaa, joka luo mahdollisuuden vuorovaikutukselle ja henkilökohtaisten suhteiden luomiselle.

<ul style="list-style-type: none"> • Perehdyttämisen jälkeen perehdytettävillä on valmiudet toimia itsenäisesti uudessa ympäristössä. Työtehtävät, tavat ja koulutusjärjestelmään liittyvät asiat on sisäistetty. Perehdytettävällä on tiedossa uuden ympäristön säännöt sekä häneen kohdistuvat odotukset ja vastuu.
<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurishokista kertominen ja sen hahmottaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Sekä ohjaajan, että ohjattavan persoonallisuus kulttuurista riippumatta vaikuttavat perehdyttämiseen. Henkilön kulttuurisen herkkyyden vaikuttaa prosessiin. Ohjaajan ja ohjattavan omien asenteiden ja stereotyyppien hahmottaminen ja kyky suhtautua sekä nähdä ne. Pyrkimys kehittyä ihmisenä ja ylipäättään hyvät sosiaaliset taidot, aitous ja kunnioitus ovat tärkeitä
<ul style="list-style-type: none"> • Perehdytys on suunniteltu etukäteen, mutta toteutus tapahtuu perehdytettävien ehdoilla ja soveltamiselle on tilaa. Olennaista on, että kaikilla on samat lähtökohdat ja informaatio toimia uudessa ympäristössä
<ul style="list-style-type: none"> • Ollaan avoimia kritiikille → annetaan tilaa parannusehdotuksille

6.2 Menetelmän luotettavuus

Kaikissa tutkimuksissa on pyrkimys välttää virheitä, mutta tulosten luotettavuus sekä pätevyys ovat vaihtelevia. Tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta, jonka arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen reliiäbelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä tuottaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia. Tutkimuksen validius eli pätevyys puolestaan tarkoittaa sitä, vastaako tutkimus niihin kysymyksiin, joihin vastauksia on lähdetty hakemaan. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi kyselylomakkeiden käytössä tutkija ja tutkimukseen osallistujat voivat käsittää kysymykset eri lailla. Jos tutkija käsittelee saadut tulokset oman alkuperäisen ajattelumallinsa pohjalta, tuloksia ei voida pitää tosina ja pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.)

Kaikki ihmistä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, eikä kahta samanlaista tapausta löydy, täten perinteiset luotettavuuden ja pätevyuden mittarit, joita käytetään varsinkin määrällisessä tutkimuksessa, eivät päde niihin. Kuitenkin

tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee arvioida, vaikka kyseisiä termejä ei haluttaisikaan käyttää. Laadullisessa tutkimuksessa validiutta voidaan mitata pohtimalla, onko kuvaus ja siihen liitetyt selitykset ja tulkinta yhteensopivia. Eli sopiiko selitys kuvaukseen ja onko selitys luotettava? (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Eläytymismenetelmälle on ominaista, että se antaa vastaajalle tilaa käyttää omaa mielikuvitustaan, eivätkä vastaukset ole välttämättä niin sanottuja varmoja totuuksia, vaan kuvauksia mahdollisesta todellisuudesta tai siitä mitä asiat mahdollisesti tarkoittavat. Eläytymismenetelmäaineisto ei siis niinkään kerro, miten asiat täsmälleen ovat, vaan miten asiat voivat olla. Tämän vuoksi kyseinen menetelmä antaa täsmällisen vastauksen sijaan lisää kysymyksiä ja mahdollisuuksia tutkijalle, jonka oma tulkinta antaa myös oman sävynsä menetelmälle. (Eskola 2009, 71–74.)

Se, että vastauksista nousevat teemat koskettavat osaltaan tietoperustassakin läpikäytyjä asioita kuten kielen aiheuttamat hankaluudet, kulttuurierot sekä perehdyttävän oma persoonallisuus vahvistavat vastausten luotettavuutta. Olen tyytyväinen vastaajien kirjoittamien tarinoiden laatuun, ne osaltaan vahvistivat ennakko-oletuksiani, mutta toivat myös uusia näkökulmia. Tarinoista nousi ylös tarpeeksi asioita, jotka vaihto-opiskelijat kokivat haasteellisina ja helppoina tai hyvinä ja huonoina.

Kaikki vastaajat ovat itse osallistuneet perehdytysviikkoon. Yksi vastanneista oli suorittanut vaihtonsa sekä perehdytysviikon Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja loput vastanneista olivat Lahden ammattikorkeakoulun kevään 2014 vaihto-opiskelijoita, jotka osallistuivat myös perehdytysviikkoon. Vaikka tarinat ovatkin kuvitteellisia, uskon, että monet tarinoissa toistuvat teemat vastaavat myös todellisuutta tai ainakin kuvaavat vastanneiden ajatuksia todellisuudesta.

Jokainen henkilö hahmottaa kehystarinan ja perehdytysviikon eri lailla. Jos eri vaihto-opiskelijat vastaisivat kehystarinoihini kuin tähän tutkimukseen osallistuneet opiskelijat, nousisi esiin varmasti erilaisia huomioita ja tarinoiden sisällöt muuttuisivat jossain määrin. Uskon kuitenkin, että suurin osa teemoista olisi samoja, vaikka vastaajat vaihtuisivatkin.

6.3 Pohdintaa

Kaiken kaikkiaan perehdytysviikko on hyvä aloitus vaihdolle ja varsinkin apu asunnon löytämiseen ja opiskelijakortin käyttöön ja hankkimiseen liittyen on tärkeää. Perehdytysviikkoa suunniteltaessa ja toteuttaessa ei välttämättä edes pystytä vaikuttamaan kaikkiin teemoihin, jotka toistuivat kehyskertomuksissa kuten opiskelijan oma persoonallisuus ja muiden opiskelijoiden vaikutus. Kuten Hofstede ja Bennett ovat todenneet teorioissaan, että toisilla ihmisillä on paremmat edellytykset mukautua monikulttuuriseen ympäristöön ja parempi ymmärrys kulttuurisille eroille.

Koulutusjärjestelmä ja tapa opiskella ovat erilaisia eri maissa, joten viikon aikana on hyvä kertoa oppilaille, miten asiat toimivat Suomessa. Esimerkiksi millainen on opettajan auktoriteetti ja miten luokkahuoneessa tulisi käyttäytyä. Itse vaihdossa ollessani Alankomaissa minua hämmensi se, ettei luokkahuoneissa saanut syödä tai juoda, toisin kuin olin tottunut tekemään täällä Lahden ammattikorkeakoulussa. Kuten aikaisemminkin on mainittu, että opettajan ja oppilaan melko kaverillinen suhde Suomessa voi olla hämmentävää suuren valtaetäisyyden kulttuurista tulevalle.

Olen itse huomannut tutorina toimiessani sekä oman opiskelijavaihtoni aikana, että vaihto-opiskelijat luovat myös oman kulttuurinsa. Eri maista ja kulttuureista tulevat yksilöt tavallaan luovat vaihdon aikana oman kulttuurinsa. Heistä muodostuu usein ryhmä tai ryhmiä, joilla on omat tapansa toimia, puhua ja käyttäytyä. Ajan myötä heidän ryhmänsä luo tavallaan ”oman maansa”, jolla yhteisiä on lauluja, tansseja, sanoja sekä sanontoja ja tapoja. Mitä paremmat taidot, tiedot ja kokemus toimia monikulttuurisessa ympäristössä henkilöllä on, sitä helpompaa on mukautua tähän ns. vaihto-opiskelijoiden kulttuuriin.

Kehyskertomuksien laadun ja sisällön perusteella sekä Bennettin kulttuurisen herkkyyden teorian pohjalta voidaan todeta, että pelkästään hyvin suunniteltu ja toteutettu perehdytys ei takaa sopeutumista uuteen kulttuuriin ja koulutusjärjestelmään. Iso osa perehdyttämisen onnistumisesta on perehdytettävä itse. Kun perehdytettävä itse tulee uuteen tilanteeseen hyvällä asenteella, ennakkoluulottomana, hyvin valmistautuneena ja positiivisena pyrkien ymmärtämään erilaisia kulttuureita on sopeutuminen helpompaa kuin henkilöllä,

jolla on vahvat ennakkoluulot, negatiivinen asenne, puutteellinen kielitaito eikä kokemusta monikulttuurisessa ympäristössä toimimisesta.

Perehdyttävän henkilön persoonallisuuden lisäksi sopeutumiseen vaikuttavat kulttuurin eri ulottuvuudet. Hofsteden teoria kulttuuriin viidestä eri ulottuvuudesta on hyvä huomioida sopeutumisprosessin kannalta. Henkilö, joka tulee kulttuurista, jonka ulottuvuudet ovat vastakohtia kohdemaan kulttuurille, kokee hän luultavammin suuremman kulttuurishokin ja mukautuminen on hankalampaa kuin samantapaisesta kulttuurista tulevalle. Tämän voi huomata myös vaihto-opiskelijoiden kirjoittamista tarinoista, joissa he kokevat uuden kulttuurin ja koulutusjärjestelmän hämmentävinä ja vaikeina oppia, mikä osaltaan myös hidastaa sopeutumista uuteen ympäristöön. Kuitenkin myös Hofsteden teoriassa ja osassa vastanneiden tarinoista on huomioitu yksilön vaikutus ja valmius reagoida sekä mukautua näihin eroihin.

Onnistuneeseen perehdyttämiseen vaikuttaa siis kolme eri ulottuvuutta. On tärkeää, että perehdytysviikko on suunniteltu monipuolisesti, organisoitu hyvin sekä siihen osallistuva henkilökunta on ystävällinen ja ammattitaitoinen, informaatio on selkeästi jaettu ja väärinymmärryksiä pyritään välttämään ja korjaamaan. Perehdytykseen osallistuvien opiskelijoiden persoonallisuus ja asenne sekä aikaisemmat kokemukset ja erilaiset tiedot sekä taidot kuten englannin kielen osaaminen tukevat perehdytystä. Lisäksi ryhmädynamiikka ja muilta opiskelijoilta saatava vertaistuki ovat tärkeässä roolissa.

Perehdytysprosessin onnistuneisuutta tukee, että vaihto-opiskelijat saavat informaatiota kohdemaan kulttuurista ja tärkeän informaation uudesta koulutusjärjestelmästä, jotta jatkossa vaihtokohteessa toimiminen itsenäisesti olisi mahdollisimman vaivatonta. Kulttuurierot ja niiden huomioiminen ovat tärkeitä perehdytyksen kannalta, varsinkin, jos perehdyttävän oma kulttuuri eroaa kohdemaasta monen ulottuvuuden suhteen.

Perehdytyksen onnistuneisuuden kannalta on annettava tilaa kritiikille ja olla avoimia erilaisia ideoita kohtaan. Jatkossa Lahden ammattikorkeakoulu voisi kerätä palautetta vaihto-opiskelijoilta perehdytysviikosta ja pyrkiä parantamaan toimintaansa. Vertailemalla keväällä ja syksyllä toteutettavien perehdytysviikkojen ohjelmaa ja niistä saatua palautetta, voitaisiin aktiviteetit, jotka vaihto-oppilaat kokevat positiivisina tai negatiivisina kartoittaa. Täten molemmista ohjelmista voitaisiin löytää parhaat palat ja yhdistellä kevään ja

syksyn ohjelmista samankaltaisia ja jättää pois mahdollisesti sellaiset osat, jotka vaihto-opiskelijat eivät koe mielekkäinä. Jatkossa voitaisiin keskittyä siihen, miten pystyttäisiin auttamaan vaihto-opiskelijoita, jotka kärsivät kulttuurishokista tai ovat asennoituneet negatiivisesti uutta kulttuuria ja kokemusta kohtaan. Näistä asioista olisi hyvä tiedottaa tutoreille ja muille henkilökunnalle, jotta he olisivat paremmin valmistuneita kohtaamaan vaikeat tapaukset ja mahdollisesti kääntämään vaihto-opiskelijan kokemuksen vieraassa ympäristössä positiiviseksi. Ohjelmien tulisi olla samankaltaisia, sillä tällä hetkellä syksyllä saapuvien oppilaiden perehdytys on mielekkäämpi kuin keväällä, kuten aikaisemminkin on mainittu tämä antaa suunnan koko loppuvaihdolle ja vaikuttaa uuden opiskelijan sopeutumiseen. Tietysti vuodenaajat antavat omat rajoituksensa ohjelmalle, mutta kaikille vaihto-opiskelijoille tulisi tarjota samanlaiset mahdollisuudet kokea perehdytys mielekkääksi ja jatkaa opiskelijavaihtoaan hyvällä motivaatiolla sekä riittävällä informaatiolla.

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Alho, O., Lehtonen, J. Raunio, A. & Virtanen, M. 1996. Ihminen ja kulttuuri. Suomalainen kansainvälistyvässä maailmassa. 4. Painos. Tampere. FINTRA.
- Cooper, J. E., He, Y. & Levin, B. B. 2011. Developing critical cultural competence. A guide for 21st-century educators. California. Corwin, A sage company.
- Eskola, J. Eläytysmismenetelmän autuus ja kurjuus. Aaltola, J. & Valli, R. (Toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. Korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Eskola, J., Koski-Jännes, A., Lamminluoto, E., Saaranen, A., Saastamoinen, M. & Valtanen, K. 2003. Tutkimusmenetelmällisiä reflektioita. Kuopio. Kuopio University Press.
- Eskola, J. & Suoranta, J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. Painos. 2003. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. 2009. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.
- Hofstede, G. 2000. Culture's consequences. Second edition. Thousand Oaks. London. New Delhi. Sage Publications.
- Hofstede, G & Hofstede, G. 2005. Cultures and organizations. Software of the mind. Revised and expanded 2nd edition. New York. McGraw-Hill.
- Hofstede, J.G., Paul B. Pedersen & Hofstede, G. 2002. Exploring culture. Boston. Intercultural Press.
- Kiviniemi, K. Laadullinen tutkimus prosessina. 2010. Aaltola, J. & Valli, R (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Korhonen, P. & Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Kouki, S. & Pitkänen, P. 1999. Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä. Helsinki. Oy Edita Ab.

Leponiemi, J., Parkas, R., Suutari, V. & Mohammed, A. 2008. Etnisesti monimuotoistuvan henkilöstön perehdyttäminen. Case-tutkimus PETMO-hankeorganisaatioiden kehittämistyöstä. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Mäkipää, C. Piili, M. 2009. Eläydy erilaisuuteen! Monikulttuurisuus puhtausalan työyhteisössä. 1. Painos. Mikkeli. AO-paino.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo. PS-kustannus.

Puroaho, P. & Leppänen, J. 2013. Maahanmuuttajien valmennus työpajoilla – opaskirja. Edita Publishing Oy. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Walli, A. 2013. Monikulttuuriosaaminen. Uudistuvan työyhteisön valttikortti. 1.painos. Klaava Media / Andalys Oy.

Elektroniset lähteet

Bennett, M J. 2004. Becoming intercultural competent. Intercultural development research institute. [viitattu 7.6.2014] Saatavissa: https://library.bcou.ca/__shared/assets/Becoming-Interculturally-Competent29339.pdf

Hofstede, G. 2014 a. National Culture Dimensions. Power Distance Index (PDI). The Hofstede Center. [viitattu 26.5.2014] Saatavissa: <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>

Hofstede, G. 2014 b. National Culture Dimensions. Individualism versus Collectivism (IDV). The Hofstede Center. [viitattu 26.5.2014] Saatavissa: <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>

Hofstede, G. 2014 c. National Culture Dimensions. Uncertainty Avoidance Index (UAI). The Hofstede Center. [viitattu 26.5.2014] Saatavissa: <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>

Hofstede, G. 2014 d. National Culture Dimensions. Masculinity versus Femininity (MAS). The Hofstede Center. [viitattu 26.5.2014] Saatavissa: <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>

LAMK. 2014 a. FUAS-liittouma. [viitattu 12.5.2014] Saatavissa: <http://www.lamk.fi/esittely/fuas-liittouma/Sivut/default.aspx>

LAMK. 2014 b. Kansainvälisyys [viitattu 28.6.2014] Saatavissa: <http://www.lamk.fi/koulutus/kansainvalisyys/Sivut/default.aspx>

LAMK. 2014 c. Organisaatio. [viitattu 12.5.2014] Saatavissa:
<http://www.lamk.fi/esittely/organisaatio/Sivut/default.aspx>

LAMK. 2013 d. Lahden ammattikorkeakoulun laatukäsikirja. [viitattu 12.5.2014]
Saatavissa:
<http://www.lamk.fi/SiteCollectionDocuments/lamk-laatukasikirja.pdf>

Kulttuurisen herkkyyden kehitysmalli. 2004. Milton J. Bennett . The Ethnocentric Stages of Development. [viitattu 20.7.2014] Saatavissa:
http://www.wholecommunities.org/pdf/privilege/4_Becominginterculturallycomp e_Bennett.pdf

Mäntynen, J. & Penttinen, A. 2006. Työhön perehdyttäminen ja opastus - ennakoivaa työsuojelua [verkkajulkaisu]. 1. painos. Helsinki: Työturvallisuuskeskus [viitattu 20.5.2014]. Saatavissa:
<http://www.tsr.fi/tsarchive/files/TietokantaTutkittu/2006/106279Toimintamalli.pdf>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tyypittely. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [viitattu 30.5.2014] Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html

Työsuojeluhallinto. 2013. Opetus ja Ohjaus. Työsuojeluhallinto. [viitattu 6.6.2014] Saatavissa: <http://www.tyosuojelu.fi/fi/opetus-ohjaus>

Muut lähteet

LAMK e. 2014. Opintojen ohjauksen kehittämistiimin kokous. PP-esitys 14.3.2014.

Mandy van Oosten. 2014. Eläytymismenetelmän vastaukset. Vaihto-opiskelija 1-8.

LIITTEET

Liite 1: Kevään 2014 perehdytysviikon ohjelma

Liite 2: Kevään 2015 perehdytysviikon ohjelma

Liite 3: Eläytymismenetelmän kehystarinat

Liite 1:

Schedule 2014

Time	Programme	Place
Tuesday 21.1.2014		
13:00-14:00	Welcome coffee/tea with Finnish sweet pastry "Korvapuusti"	Koo-kuppila Kampus 2, Ståhlberginkatu 10
14:00-16:00	Welcome to Lahti Welcome to Lahti UAS Introduction to LAMKO / tutor students Introduction to Orientation Programme / Ms Pia Puonti	Faculty of Technology, Ståhlberginkatu 10 auditorium (1. floor)
Wednesday 22.1.2014		
12:00-14:00	Lahti UAS Study methods / Ms Tarja Ahonen	Institute of Design, Antinsali
14:00-15:00	Introduction to electronic study systems	Institute of Design, Antinsali
15:00-16:00	Introduction to Finnish holidays and organ music	Church of the cross
18:00-20:00	Sled sliding (activity depends on the weather)	Meeting point: Announced later

Thursday 23.1.2014

13:00-16:00	Cultural walk in Lahti, Ms Kirsti Nenyé - Ski museum, Galleria OyOy, MultiCulti	Meeting point: Announced later
-------------	--	-----------------------------------

Friday 24.1.2014

13:00-16:00	Lecture – Introduction to Finnish Culture Mr Heikki Saros, International Coordinator, Insti- tute of Design	Institute of Design, Antinsali
18.00-20.00	Bowling with Lahti UAS International Tutor Students	Meeting point: at <u>Va- paudenkatu 18</u>

		in front of Hohtokeila at 17.30 pm
--	--	---------------------------------------

Liite 2:

Kevään 2015 perehdytysviikon ohjelma:

Tiistai

Perehdytysviikko alkaa tervetulokahvi tilaisuudella kuten vanhassakin ohjelmassa. Suomalaiseen tapaan tarjolla on kahvia ja pullaa, oppilaat saavat myös reseptin pullien tekemistä varten, sillä monet vaihto-opiskelijat kyselevät reseptin perään viimeistään ennen lähtöään Suomesta. Tilaisuudessa annetaan myös informaatio koskien LAMKOA ja LUASIA sekä esitellään perehdytysviikon ohjelma ja tutoroppilaat, jotka ovat paikalla. Tärkeää on, että kaikki tärkeä informaatio annetaan myös kirjallisessa muodossa, sillä informaation määrä on suuri ja vaikea omaksua pienessä ajassa.

Parannuksena perehdytysviikon ensimmäiseen päivään sisällyttäisin osuuden, jossa Suomalaiset opiskelijat kertovat kokemuksia omasta vaihdostaan ja asioista, jotka he kokevat tärkeiksi, hyödyllisiksi ja hauskoiksi Lahdessa sekä Suomessa. Tämä osio tulisi virallisten asioiden jälkeen. 2-3 suomalaista opiskelijaa, jotka opiskelevat kukin eri alaa, tulisivat kertomaan kokemuksistaan uusille opiskelijoille. Mukana olisi hyvä olla kuvia tai videoita tekemään esityksestä hauskeampi ja selkeämpi.

On hyvä pitää mielessä, että perehdytysviikolla mukana olevat suomalaiset opiskelijat ovat luultavammin ensimmäiset kontaktit, jotka vaihto-opiskelijoilla muodostuu paikallisiin, joten suomalaisten oppilaiden tulisi pyrkiä selkeyteen, ystävällisyyteen, kunnioitukseen ja avuliaisuuteen. Varsinkin tutoreiden on hyvä muistuttaa viikon aikana, että heidän puoleensa voi aina kääntyä, jos tarvitsee seuraa tai apua. Lisäksi tilaisuuden jälkeen järjestettäisiin aikaa niin, että vaihto-opiskelijat voivat puhua tutoreiden kanssa ja kysyä asioita, jotka he kokevat tärkeiksi.

Keskiviikko

Oppilaat tutustuvat kouluun ja sen sähköiseen järjestelmään sekä kurssitarjontaan, kaikki tärkeä materiaali annetaan myös kirjallisesti. Alkuperäisestä ohjelmasta jää pois urkumusiikkiin ja suomalaisiin juhlapäiviin tutustuminen. Sen sijaan virallisen osuuden jälkeen järjestetään Lahti Amazing Race, säästä riippuen ulkona tai Niemen kampuksen sisätiloissa. Oppilaat kiertelevät eri rasteja, jotka ovat kaikki Suomi/Lahti aiheisia. Eri rastien teemat voisivat olla seuraavat:

- Suomalainen ruoka: Vaihto-opiskelijat maistelevat erilaisia perinneruokia kuten karjalanpiirakoita, salmiakkia, mämmiä. Heille myös kerrotaan, mitä ne ovat, mistä ne tulevat ja milloin niitä syödään jne.
- Suomalainen urheilu: Opiskelijoille näytetään kuuluisien suomalaisten urheilijoiden kuvia ja heidän pitää kolmesta annetusta vaihtoehdosta arvata kuka on kyseessä. Jonka jälkeen heille kerrotaan oikea vastaus ja joitain kyseisestä urheilijasta.
- Lahtelaiset paikat: Osallistujille näytetään kuvia, jotka on otettu tunnetuista paikoista, kuten Sibelius-talo, radiomäki, hyppyrimäet, rautatieasema jne. ja heidän pitää paikantaa kuvat kartalta. Karttaan on merkitty jokaista kuvaa vastaamaan kirjain, johon kuva pitää yhdistää.
- Maito/Piimä: Suomessa kaupasta saa monta erilaista maitoa, joiden ero voi olla vaikea hahmottaa ulkomaalaiselle ja mukaan voi tarttua vahingossa piimää maidon sijaan. Yhdessä kehyskertomuksista vaihto-opiskelija mainitsi tämän vaikeuden, joten siitä tämä idea. Rastilla olisi mahdollisuus maistaa eri maitojen eroja sekä piimää ja myös rastin pitäjä kertoisi niiden eroista. Lisäksi heille voitaisiin antaa mukaan lappu, jossa eri maitojen nimet on käännetty ja niiden erot selitetty.
- Suomi-aiheinen tietovisa: Kysymyksiä liittyen suomeen ja suomalaisuuteen, kuten joulupukkiin, jääkiekkoon, saunaan jne. Vastauksia selvennetään tarvittaessa tietovisan jälkeen.

Keskiviikkoillat ovat tunnetusti Lahdessa opiskelijoiden iltoja. Illalla järjestettäisiin Suomi-aiheiset juhlat, jossa mukana mm. Suomalaista ruokaa, musiikkia ja suomalaisia opiskelijoita, muitakin kuin tutor-opiskelijoita. Tämän jälkeen halukkaat voivat siirtyä suomalaisten opiskelijoiden mukana keskustaan. Pitäisin hyvänä ideana LAMKOn järjestämiä juhlia tivolissa, joissa toivotettaisiin vaihto-opiskelijat tervetulleiksi.

Torstai

Päivä alkaa kulttuurikävelyllä ympäri Lahtea, jossa uusille opiskelijoille esitellään tärkeimpiä paikkoja Lahdessa, lisäksi heille voitaisiin näyttää missä eri kaupat kuten LIDL, S-Market ja K-Kauppa sijaitsevat. Vaihto-opiskelijat vierailevat myös monikulttuurikeskus Multi-Cultissa ja hiihtomuseossa. Säästä riippuen hiihtomuseon jälkeen järjestettäisiin mahdollisuus mennä pulkkamäkeen, jossa tarjolla myös makkaraa ja lämmintä juotavaa.

Perjantai

Opiskelijat osallistuvat luento, jonka aiheena on suomalainen kulttuuri, tavat ja suomen kieli sekä kulttuurienvälinen viestintä ja kulttuurishokki. Vaihto-opiskelijoille annetaan mukaan joko sanalista hyödyllisimmistä ja tärkeimmistä sanoista tai informaatiota erilaisista internetsivustoista, joissa voi opetella Suomea. Tämä auttaisi vaihto-opiskelijoita arkipäivän kommunikoinnissa, kuten ruokakaupassa asioimisessa.

Liite 3:

Negatiivinen kehystarina:

New exchange student has started his/her exchange at new university and a country. He/she has hard time making friends and interacting with the locals. He/she has difficulties adapting to the new school system and the student feels disappointed with the orientation week because.....

(Continue the story with full sentences in the way you feel the best. max 300 words)

Positiivinen kehystarina:

New exchange student has started her/his exchange at new university and a country. She/he makes a lot of new friends and interacts with the locals. The new school system seems fairly easy to adapt to and the student feels excited about the orientation week because.....

(Continue the story with full sentences in the way you feel the best. max 300 words)